

JAARPLAN 2022

inclusief meerjarige doorkijk 2022-2025

VOOR MENS EN VOOR WATER

oktober 2021

INHOUD

VOORWOORD	5
BEGROTING IN HET KORT	6
KLIMAATKLAAR BLIJVEN EN EEN NATUURLIJKER, DUURZAMER WATERBEHEER	8
1. PROGRAMMA VEILIG LEVEN MET WATER	10
2. PROGRAMMA VOLDOENDE EN GEZOND WATER	15
3. PROGRAMMA GEZUIVERD WATER	20
4. PROGRAMMA ORGANISATIE EN OMGEVING	23
5. FINANCIËN	27
5.1 Meerjarenraming.....	27
5.2 Uitgangspunten	28
5.3 Netto lasten	29
5.4 Kostentoerekening.....	30
5.5 Belastingopbrengsten en tarieven.....	30
5.6 Investeringsuitgaven.....	34
5.7 Reserves en voorzieningen.....	34
5.8 Financiering	35
5.9 Risicoparagraaf	40
5.10 Verbonden partijen	43
6. VASTSTELLEN BEGROTING 2022	45
BIJLAGEN BEGROTING 2022-2025	
Bijlage 1: Investeringsplan 2022-2025	46
Bijlage 2: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten.....	55
Bijlage 3: Kostenverdeelstaat / verdeling netto lasten.....	56

VOORWOORD

2022 is het eerste jaar dat we uitvoering geven aan ons nieuwe Waterbeheerplan. In 2021 stelden we het Waterbeheerplan op voor de jaren 2022-2027. Op hoofdlijnen is onze Blauwe omgevingsvisie daarin vertaald naar een programma voor de komende zes jaar. Met dit Waterbeheerprogramma realiseren we onze wettelijke taken en voeren we ons bestuursakkoord 2019-2023 'Voor mens en voor water' uit.

We continueren en starten in 2022 programma's en projecten om onze doelen uit het Waterbeheerprogramma te halen. Dit doen we ook door de digitale ontwikkelingen zoveel mogelijk te benutten en onze medewerkers daarin mee te nemen. We blijven investeren in het toekomstfit maken en houden van onze organisatie. Het versneld invoeren van assetmanagement krijgt onverminderd aandacht. Dat is nodig om nieuwe investeringen, en uitgaven voor beheer en onderhoud afgewogen en met verantwoorde risico's te kunnen doen.

We willen een organisatie zijn waar mensen graag voor willen werken; mensen die graag mee willen werken aan de opgaven in ons gebied. Een organisatie die in de samenleving staat en luistert naar zijn partners en bewoners. Samen met hen nemen we steeds meer duurzame maatregelen om mee te kunnen bewegen met de veranderende samenleving en een klimaat dat sneller verandert dan voorheen. We zoeken in toenemende mate de samenwerking met onze partners en bewoners om tot een klimaatbestendige en duurzame inrichting te komen; om veilig te kunnen leven met water en te zorgen voor schoon en gezond water en voldoende water in elk seizoen.

Daarbij zijn we ons steeds meer bewust dat samenwerking in een vroeg stadium ten goede komt aan de kwaliteit van onze plannen en de inrichting en het beheer van ons gebied.

Eisse Luitjens, portefeuillehouder financiën

Bas Tammes, secretaris-directeur

BEGROTING IN HET KORT

Het jaarplan voor 2022 laat een sluitende begroting zien. We blijven binnen de kaders van het Waterbeheerplan en de kaderbrief van juli j.l het financiële plaatje voor het komende jaar (met een doorkijk voor de jaren erna) rond te maken. Die kaders zijn:

- Het investeringsvolume ligt elk jaar tussen de 40 en 50 miljoen euro;
- De belastingtarieven stijgen gemiddeld;
- Het waterschap doet zijn werk binnen de afgesproken grens van 308 formatieplaatsen;
- We werken met de prioritering uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de uitgangspunten van het bestuursakkoord 'Voor mens en voor water';
- Bij al ons werk is het uitgangspunt dat we de 'basis op orde' brengen;
- In al ons werk zijn we gericht op onze omgeving om in samenwerking en dialoog een zo goed mogelijk gedragen resultaat te boeken.

Eerste jaarschijf van nieuw Waterbeheerprogramma

Met de vaststelling van het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027 zet het waterschap koers naar een houdbaar, realiseerbaar en vrij constant niveau aan jaarlijkse investeringen. Hogere investeringen zien we na 2022 op ons afkomen als volgens planning de dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizergat van start gaat en de realisatie van de nieuwe RWZI Westerkwartier kan beginnen

Ondanks een redelijk constant investeringsniveau wordt ook dit jaar de verwachting waar dat de totale kosten om ons afgesproken werk te doen (inclusief de exploitatie) elk jaar oplopen. Dit jaar sluit de begroting onder aan de streep op een totaal van € 75,1 miljoen. Dat is ruim € 2,5 miljoen meer dan de begroting over 2021 liet zien. De oorzaak daarvan zit vooral in hogere personeelslasten als gevolg van onder meer bindende CAO afspraken. De stijgende lasten zijn op dat gebied getemperd doordat we minder vaste formatieplaatsen hebben gerealiseerd. De jaarlijkse inflatiecorrectie, de afgesproken extra inzet op de bestrijding van exoten en noodzakelijke investeringen op het vlak van automatisering maken het plaatje compleet.

Ten opzichte van de verwachte investeringen in 2022 komen de cijfers dit jaarplan lager uit dan wat voor de eerste jaarschijf van het Waterbeheerprogramma is gepresenteerd. De verwachte investeringen van € 51 miljoen voor het komende jaar, begroten we in dit jaarplan al met al op een kleine € 12 miljoen minder. Eén van de oorzaken zit in de mogelijke realisatie van de koppelkansen in het transport van restwater van Friesland Campina in het Westerkwartier richting het Van Starckenborghkanaal. De haalbaarheid van het 'meeliften' met het aanleggen van noodzakelijke nieuwe persleidingen naar de nieuw geplande RWZI vanaf Marum richting Gaarkeuken wordt nu onderzocht. Met als doel het ontlasten van het kwetsbare Dwarsdiep, waarmee onze doelstellingen voor schoner en gezond water in dit gebied dichterbij komen. Het betrekken van de omgeving bij de totale herontwikkeling (inclusief persleidingen) van de RWZI wil het bestuur meer tijd gunnen. Een andere oorzaak ligt in de aanpak van de Eemskanaalkade. De inzet is daarbij geweest om deze klus samen met Rijkswaterstaat op te pakken. Tot slot zien we een aantal verschuivingen binnen de dijkversterking van de Lauwersmeerdijk. De geplande einddata van deze projecten blijft staan en zal worden gerealiseerd.

Gematigde stijging tarieven zet door

In het bestuursakkoord 2019-2023, daarop volgende jaarplannen, de recente kaderbrief en in het nieuwe Waterbeheerprogramma is telkens ingezet op een gematigde stijging van de belastingtarieven. Sinds 2020 lukt het om de stijging van de tarieven in de pas te laten lopen met het landelijke gemiddelde. Voor 2022 komt de gemiddelde stijging van de belastingtarieven uit op 3,8%. Dat is vergelijkbaar met de trend van de belastingdruk in de rest van het land. Het bestuur wil dat de belastingbetaler zo weinig mogelijk merkt van de oplopende kosten voor het laten functioneren van het watersysteem. We werken daarom voortdurend aan het optimaliseren van onze bedrijfsprocessen. Om een gematigde stijging van het tarief daadwerkelijk te realiseren, onttrekken we dit jaar € 1,6 miljoen aan de reserve voor de taak Zuiveren.

Effecten van de coronacrisis

De effecten van de coronacrisis zijn in die zin redelijk goed te beheersen geweest. Het ziektepercentage van onze medewerkers is laag gebleven. Met werken op afstand, en nu steeds meer hybride, lijken we goed overweg te kunnen. Andere ontwikkelingen, direct of indirect het gevolg van de pandemie, hebben wel invloed: aanvragen voor kwijtschelding van de waterschapsbelasting, de prijsontwikkeling van grondstoffen, de inflatie en de stijgende WOZ waardes. Waar dat kan, anticiperen we daar vroegtijdig op.

Leeswijzer

Ons jaarplan bestaat uit vier programma's: Veilig leven met water, Voldoende en gezond water, Gezuiverd water en Organisatie en omgeving. De geplande activiteiten voor het komende begrotingsjaar zijn bij elk programma toegelicht met een doorkijk naar de jaren daarna. De toelichting op de financiële situatie van het waterschap en de koers voor het komend jaar leest u in hoofdstuk 3. Verdiepende cijfers zijn opgenomen in (verplichte) bijlagen.

KLIMAATKLAAR BLIJVEN EN EEN NATUURLIJKE, DUURZAMER WATERBEHEER

Klimaatverandering heeft invloed op waterveiligheid, de mate van wateroverlast, waterkwaliteit, hittestress, biodiversiteit, droogte, verzilting en veenoxidatie. We passen ons voortdurend aan om de effecten van een veranderend klimaat op te vangen. Dit doen we al heel lang. De veranderingen gaan alleen steeds sneller en worden complexer. We willen veranderingen op tijd opvangen en minder achteraf 'repareren'. We willen 'klimaatklaar blijven'.

We moeten in gesprek over anders omgaan met de ruimtelijke inrichting en passend grondgebruik in bebouwde, landbouw- en natuurgebieden. Dit doen we aan de voorkant, met belanghebbenden aan tafel. Zo hebben agrariërs en natuurorganisaties bijvoorbeeld ook een belangrijke rol in het samen oplossen van de toekomstige opgaven in het buitengebied. Ons watersysteem blijft veilig en tegelijk meer natuurlijk, veerkrachtig en klimaat robuust. Zodat het de gevolgen van mogelijke ernstige klimaatscenario's op kan vangen. Het voorkomen van droogte en het opvangen van overvloedige neerslag is de komende jaren een grote opgave.

Het IPCC, het klimaatpanel van de Verenigde Naties, presenteerde onlangs een rapport met analyses van klimaatonderzoeken die de afgelopen jaren zijn verschenen. Het rapport laat zien dat klimaatverandering al tot forse weersextremen leidt en dat er snel ingrijpende maatregelen nodig zijn. De waterschappen ondervinden de gevolgen van klimaatverandering in hun dagelijks werk en onderstrepen de urgentie voor het versnellen van klimaatmaatregelen. Het IPCC wijst erop dat de economische en sociale gevolgen van extreem weer erg groot zijn. De waterschappen hebben bij hun zorg voor sterke dijken, schoon en voldoende water steeds meer te maken met de impact van klimaatverandering en extreem weer en investeren daarom in het sneller aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering, door bijvoorbeeld dijken te versterken en regenwaterbuffers aan te leggen. Maar alleen met de maatregelen van de waterschappen zijn we er nog niet. Er is meer nodig om de neerslag en het water uit de zee en de grote rivieren ook in de toekomst voldoende ruimte te kunnen geven. Het KNMI vertaalt de uitkomsten van de internationale IPCC studie naar de Nederlandse situatie. In 2023 komt het KNMI dan met de nieuwe KNMI klimaatscenario's en met kengetallen voor het toekomstige klimaat. Dan zullen we in staat zijn de consequenties voor ons waterschap te bepalen.

Uitvoeringsprogramma's integreren in inhoudelijke programma's

Het is goed mogelijk dat snellere klimaatveranderingen het noodzakelijk maken om - vooruitlopend op uitkomsten van onderzoeken die we de komende jaren willen doen - aanvullend beleid en maatregelen te maken voor waterveiligheid, wateroverlast, zoetwateraanvoer, droogte en verzilting. De opgaven om het hoofd te bieden aan een snel veranderend klimaat koppelen we zoveel mogelijk aan vervangingsopgaven van bijvoorbeeld onze gemalen, stuwen en inlaten. In regioverband werken we aan het opstellen van de Regionale Adaptatiestrategie (RAS) met een uitvoeringsprogramma. Door uitkomsten te borgen in onze inhoudelijke programma's zorgen we voor de integrale uitvoering ervan. We werken samen met onze partners vanuit onder andere de Omgevingsagenda Noord, het Delta-plan Waterveiligheid, het Deltaplan Zoetwater, het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en gebiedsagenda Wadden 2050 (omgevingsberaad Waddengebied).

Beleidskader Duurzaamheid

We werken volgens ons Beleidskader duurzaamheid. We maken een 'routekaart klimaatneutraal' en een 'routekaart circulair'. Hiermee geven we aan hoe we de gestelde doelen voor minder uitstoot van broeikasgassen en meer circulariteit willen bereiken. Duurzaamheidsbeleid is vooral adaptief beleid: de snelle maatschappelijke veranderingen van dit moment maken dat vastleggen van beleid en maatre-

gelen voor 6 jaar te lang is. Met jaarlijkse rapportages (gekoppeld aan de jaarplannen) toetsen we, spelen we in op kansen en sturen we bij. Onze prestaties meten we aan de hand van de CO₂-prestatieladder en de klimaatmonitor waterschappen.

Samenwerking met andere overheden (in bijvoorbeeld de Regionale Energiestrategieën), bedrijven en burgers en bijvoorbeeld met energiecoöperaties wordt ook in 2022 voortgezet en uitgebouwd. We onderzoeken de mogelijkheden voor exploitatie van onze aquathermie. In sommige gevallen bieden we fysiek ruimte aan, via verhuur aan derden, voor de opwek van duurzame energie en/of activiteiten van derden ten bate van een circulaire economie.

In 2022 werken we gestructureerd aan de verdere aanscherping, uitwerking en toepassing van de routekaarten: voor een deel van de maatregelen zal nader onderzoek nodig zijn, voor een ander deel kunnen investeringsvoorstellen worden gemaakt en/of zal de verduurzaming verder worden geïntegreerd in de werkzaamheden van ons waterschap. Onderwerpen die in 2022 aan de orde komen:

- Het uitvoeren van metingen aan uitstoot van lachgas en/of methaan op onze zuiveringen.
- Verdergaande integratie van bijvoorbeeld de CO₂-prestatieladder, het materialenpaspoort en Duurzaam Opdrachtgeverschap in onze werkzaamheden.
- Onderzoek naar vergroting van de biogasproductie.

Duurzaamheid en klimaat adaptieve aspecten worden steeds meer integraal onderdeel van ons denken en handelen. Denk aan verduurzaming van onze gebouwen en een duurzaamheidsbenadering bij nieuwe projecten.

1. PROGRAMMA VEILIG LEVEN MET WATER

We leven in één van de gevaarlijkste gebieden ter wereld, omdat ons land grotendeels onder zeeniveau ligt. We zijn verantwoordelijk voor de bijna 70 kilometer lange zeedijk tussen Lauwersoog en Delfzijl. Achter de kust liggen maren, diepen, sloten en kanalen. Langs al dat water ligt ook 450 kilometer aan dijken en kades. Daar zorgen we samen met eigenaren en terreinbeheerders voor.

We blijven ons watersysteem en onze keringen aanpassen op de effecten van klimaatverandering. We werken aan bescherming tegen overstroming vanuit zee en aan bescherming tegen overstroming vanuit het regionale watersysteem. Zoals we ook afgelopen periode flik geïnvesteerd hebben in de versterking van de regionale keringen. We onderhouden dijken en kades zodat ze sterk genoeg blijven om water tegen te houden. We toetsen met een vaste cyclus of de dijken en kades nog sterk genoeg zijn. Zo weten we op tijd welke stukken we moeten aanpakken.

Ook werken we aan het voorkomen van wateroverlast vanuit het regionale watersysteem. Ons watersysteem toetsen we aan de normen voor wateroverlast en brengen we in lijn met nieuwe ontwikkelingen. Zo kunnen we een meer proactieve en adviserende rol innemen in ruimtelijke ontwikkelingen. Het bestrijden van calamiteiten zoals overstromingen en droogte. Als het nodig is schakelen we onze crisisorganisatie in.

Primaire waterveiligheid

Voor de primaire keringen (zeedijken) volgen we de beoordelingsrondes en -systematieken vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Met een cyclische veiligheidsbeoordelingsronde van de zeekeringen van om de 12 jaar werken we hard aan het op orde hebben en houden van de keringen, rekening houdend met zeespiegelstijging en bodemdaling in de toekomst. De eerste beoordelingsronde van 2017 tot en met 2023 ronden we in 2022 af. Deze beoordelingsronde is gebaseerd op de landelijke nieuwe normeringssystematiek die uitgaat van een overstromingskans in plaats van een overschrijdingskans.

Tegelijkertijd bereiden we ons voor op de volgende beoordelingsronde met een landelijk vastgestelde termijn van 12 jaar (van 2023 tot 2035). In de volgende beoordelingsronde houden we rekening met de nieuwe prognoses voor zeespiegelstijging. De opgedane kennis uit de eerste ronde is input voor de tweede, maar ook voor onze zorgplicht en beheer en onderhoud. We maken nieuwe dijkconcepten meer gericht op lange termijn bespreekbaar. Immers, eventuele wijzigingen in het ruimtelijke domein vergen veel voorbereidingstijd. Een mooi voorbeeld is een studie naar de brede kustzone. We zoeken tevens naar duurzame oplossingen voor onze versterkingsopgave, zoals het hergebruik van bagger en slib. We blijven actief in de diverse overlegstructuren, bijvoorbeeld het Deltaprogramma en de Agenda voor het Waddengebied, om beleid en nieuwe ontwikkelingen tijdig te signaleren en af te stemmen met partners.

Activiteiten in 2022

- De fase van de planuitwerking voor de dijkverbetering Lauwersmeerdijk (dijktraject 6-5) ronden we naar verwachting in 2022 af. Hierin werken we het voorkeursalternatief en de koppelkansen op het gebied van onder meer natuurontwikkeling samen met de omgeving verder uit.

- In 2022 voltooien we de beoordeling van de dijktrajecten 6-6 (Westpolderdijk t/m Oostpolderdijk) en 6-7 (Oostpolderdijk - grens met Duitsland). Voor 6-7 doen we dat samen met waterschap Hunze en Aa's en Rijkswaterstaat. Waterschap Hunze en Aa's treedt daarbij op als penvoerder. Voor 6-6 zijn we zelf penvoerder. In beide gevallen moet de eindrapportage via de penvoerder geregistreerd worden in het landelijke Waterveiligheidsportaal. Op basis van de gegevens in het Waterveiligheidsportaal stelt het Directoraat Generaal Water en Bodem (DGWB) uiteindelijk een duiding op voor de minister van Infrastructuur en Waterstaat over de resultaten van het beoordelingsproces. Waarna het geheel aan de Tweede Kamer wordt voorgelegd.
- In 2022 continueren we de zogeheten meerjarige veldmetingen. Dit doen we om meer inzicht te krijgen in de daadwerkelijke golfbelasting van de Ommelanderveedijk, oostelijk van de Eemshaven en langs de Eems-Dollard. Dit doen we met een uitgebreid monitoringssysteem, dat in 2018 en 2019 is aangelegd. Het bestaat onder andere uit de zogenoemde golfoverslagbakken. Apparatuur om de golfoploop op de kering te meten en apparatuur gericht op registratie van waterstand golven nabij de golfoverslagbakken. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma financiert deze metingen.
- Daarnaast blijven we in 2022 alert op eventuele schade op de primaire kering ten gevolge van aardbevingen. In 2020 is hiervoor een monitoringsysteem aangelegd. Driemaandelijks wordt het profiel van de kering gescand om altijd te beschikken over een actuele nulmeting. De kosten hiervan worden door de NAM vergoed. Deze informatie is als input voor de tweede beoordelingsronde.
- We zijn nauw betrokken bij de inrichtingsactiviteiten van de provincie Groningen in het tussengebied van de Dubbele Dijk. In 2022 legt de provincie de getijdenduiker aan. Tegelijkertijd onderzoeken we de erosiebestendigheid van de oude kleidijk die in de huidige zeekering aanwezig is. Dit onderzoek wordt door het Hoogwaterbeschermingsprogramma gefinancierd (als onderdeel van het Kennis en Innovatieprogramma). De resultaten vinden hun toepassing in dijkverbeteringsprojecten elders in Nederland waar ook oude kleikernen in de kering liggen. In dit onderzoek zijn Waterschap Scheldestromen, Deltares en de POV-Dijksversterking Gebiedseigen Grond onze projectpartners.
- Om voor de komende beoordelingsronde tot 2035 de juiste kennis te ontwikkelen én voor de lange termijn te kunnen anticiperen op nieuwe dijkconcepten, brengen we de nodige méérjarige activiteiten onder in de investering 'uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid'. Zo werken we in 2022 met diverse partners onder andere aan: het project Meegroeidijk (fase 2), de oriëntatie op een brede kustbeschermingszone, de ruimtelijke kwaliteit van dijkverbeteringen en de regionale implicaties van de verwachte zeespiegelstijging. Ook zijn we als waterschap partner in het gebiedsontwikkelingsinitiatief van de provincie rondom Noordpolderzijl.
- We nemen deel aan de Hoogwaterbeschermingsprogramma Kennis en Innovatie project Dijken en Natuur die in 2021 is gestart. We ontwikkelen werkwijzen voor dijkversterkingsprojecten in en nabij natuurgebieden. Het is een verdieping van de 'Handreiking werken in Natura 2000', die we opstelden in de POV Waddenzeedijken. Ook is het een vervolg op de resultaten van het project Building with Nature. In 2022 vinden de voorbereidingen plaats voor een vervolg op het project Building with Nature.
- Het kader zorgplicht primaire waterkeringen verplicht Noorderzijvest jaarlijks een veiligheidsrapportage op te stellen. Zowel de staat van de keringen als de vorderingen van eventuele versterkingswerken zijn hierin opgenomen. We hebben de nodige activiteiten ondergebracht in de investering 'onderzoeks- en uitvoeringsprogramma basiseisen zorgplicht'. Voor zover nu voorzien werken we in 2022 verder aan het beheersysteem van dagelijkse gegevens. De in 2021 uitgevoerde peer review vormt hiervoor mede de basis.

- Ook dragen we zorg voor het blijven functioneren van het monitoringsysteem dat, mede in het kader van de landelijke beoordeling, is aangebracht in onze Waddenzeekering tussen de Lauwersmeerdijk en de Eemshaven.
- We werken in 2022 verder aan de verbeterpunten zoals opgenomen in het plan Doorontwikkeling crisisorganisatie Waterschap Noorderzijvest 2021 - 2025. Het veiligheidsprotocol van de Dubbele Dijk zal in de calamiteitenorganisatie opgenomen worden.

Activiteiten na 2022

- Na de fase van planuitwerking vindt de realisatie van de dijkverbetering en koppelkansen plaats. Dit loopt door tot in 2025.
- Alle kennisontwikkeling en onderzoeken ten behoeve van de komende veiligheidsbeoordelingsrondes zijn in principe méérjarig en zullen dus na 2022 worden voortgezet. Deze activiteiten zijn opgenomen in het 'uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid'.
- We zetten de meerjarige veldmeting voort tot uiterlijk 2030. De totale looptijd van dit project is twaalf jaar. Ook de monitoring om schade als gevolg van aardbevingen waar te nemen loopt tot die tijd door.
- Het samenbrengen van zorgplicht en assetmanagement wordt vormgegeven in een nieuwe werkwijze. Deze raakt (dagelijks) onderhoud, vergunningverlening, datamanagement, strategie en de Hoogwaterbeschermingsprojecten, kortom de hele organisatie. Dit vraagt de komende jaren veel inspanning. Het biedt tegelijk kansen in het vergroten van inzichten en het maken van afwegingen voor beheer en onderhoud. Ook vergemakkelijkt het projecten zoals de Wettelijke Beoordeling van de primaire keringen.
- De inrichting en exploitatie van de Dubbele Dijk vraagt ook in 2023 nauwe betrokkenheid van het waterschap. Als demonstratieproject in het Hoogwaterbeschermingsprogramma is het beheer en gebruik van de Dubbele Dijk onderdeel van de pilot.

Regionale waterveiligheid

Voor de regionale keringen zijn afspraken met de provincies (de provinciale omgevingsverordening) leidend. De provincie stelt de normen vast en de toetsing kent een cyclus van om de zes jaar. Het gaat veelal om schade als gevolg van (te) veel neerslag in ons regionaal watersysteem. Maar ook ruimtelijke ordening is van invloed op de omvang van de schade aan ons regionaal watersysteem. In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptie is daar middels de stresstesten en risicodialogen de nodige aandacht voor.

We zoeken dan ook nadrukkelijk de samenhang in verschillende vormen van wateroverlast. Ook qua communicatie, want uiteindelijk maakt het onze omgeving niet uit hoe de schade ontstaat. Bovenal blijven we een crisisorganisatie. Zo sluiten wij bijvoorbeeld aan bij de impactanalyse van de Veiligheidsregio Groningen. Om ons watersysteem op orde te houden, werken we volgens een op te stellen meerjarige onderhoudsprogrammering voor de grotere boezemgemaal, spuicomplexen en boezemwateren. We toetsen regelmatig onze assets op risico's en voeren onderhoud risico gestuurd uit.

Activiteiten in 2022

- Op het traject Woltersum - Appingedam langs het Eemskanaal moeten we de nieuwe damwanden nog verankeren. We verwachten dit in de loop van 2022 af te ronden.
- Afhankelijk van de grondposities, zal ook in 2022 de huidige grondstrategie voortgezet worden ten behoeve van de voorbereiding van de Droge Voeten 2050 maatregel 'waterbergingsgebied Dwarsdiep'.

- 2022 gebruiken we om de MER-procedure te doorlopen voor het opstarten van de Droge Voeten 2050 maatregel 'optimalisatie Onlanden'.
- De implementatie van de Droge Voeten 2050 maatregel 'maalstop' continueren we in 2022.
- De beschikkingen van het Nationaal Programma Groningen (NPG) en de Erfgoed Deal zijn binnen. Indien ook het Waddenfonds in december van dit jaar positief besluit, is de voorkeursvariant financieel haalbaar. We werken dan volgend jaar het schetsontwerp van de Nieuwe Waterwerken Zoutkamp uit tot een uitvoeringsontwerp. Dit project omvat zowel de Droge Voeten 2050 maatregel 'uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' als 'de restauratie van de Hunsingosluis'. Indien het Waddenfonds negatief besluit, dienen we samen met de gemeente en de provincie de scope aan te passen.
- Het muskusrattenbeheer zit nu op 0.9 vangsten/km watergang. Het doel van het muskusratbeheer is gewijzigd van onder controle (minder muskusratvangsten dan 0,15 per km watergang) naar 'terugdringen tot aan de landsgrens' (geen muskusratvangsten in het binnenland = '0-populatie') en die situatie te consolideren als deze is bereikt.
- In de komende jaren wordt het muskusrattenbeheer van Noorderzijvest afgebouwd naar een stabiele, kwalitatieve onderhoudsbezetting om het doel van 0.9 naar 0 vangsten/km te kunnen waarmaken. In de nieuwe landelijke strategie 'bestrijden tot aan de landgrens' wordt gesproken over een solidariteitsprincipe. Dit principe wordt in 2022 uitgewerkt en moet duidelijkheid geven over de extra financiële bijdrage per waterschap en de ingangsdatum van dit solidariteitsprincipe. Dit alles om het doel in 2034 te behalen.
- De werkzaamheden voor de tweede toetsronde regionale keringen lopen door in 2022, zodat we uiterlijk voor 1 januari 2023 de resultaten aan de provincie voor kunnen leggen.
- We werken verder aan de besluitvormingsprotocollen voor de inzet van de waterbergingsgebieden en het oefenen hierin. Dit is onderdeel van onze calamiteitenorganisatie.
- In 2022 wordt wederom een spuikoker, inclusief de geleidingen van de schuiven van de Cleveringsluizen in Lauwersoog gerenoveerd. Ook vindt groot onderhoud plaats aan de betonconstructie van het gebouw.
- Het baggeren van onze boezemkanalen voeren we uit conform het vastgesteld baggerprogramma.
- Het risico op uitval van gemaal de Drie Delfzijen is inmiddels op een onaanvaardbaar niveau. In 2022 starten we daarom de voorbereidingsfase voor de renovatie van het gemaal op. Belangrijk onderdeel van deze fase is het actualiseren van de benodigde afvoercapaciteit en opvoerhoogte van het gemaal, gelet op de zeespiegelstijging en klimaatverandering in de komende decennia.

Activiteiten na 2022

- Over een lengte van circa 500 meter langs het Eemskanaal ter hoogte van de Praxis, zijn de werkzaamheden tot uiterlijk 2023 opgeschort. De gemeente Groningen neemt de werkzaamheden mee in haar plannen voor de ontwikkeling van toekomstige woongebieden rondom het Praxis-terrein. Dit is afgestemd met de provincie (toezichthouder).
- De einddatum voor de realisatie van waterberging Dwarsdiep blijft voorsnog gericht op 2025. We zetten nog steeds in op vrijwillige grondverwerving.
- Afhankelijk van de te doorlopen procedures en besluitvorming, verwachten we in de tweede helft van 2023 te starten met de realisatie van de 'Droge Voeten 2050' maatregel 'optimalisatie Onlanden'.
- Na vaststelling van het uitvoeringsontwerp starten we begin 2023 met de uitvoering van het project Nieuwe Waterwerken Zoutkamp. We verwachten dit project eind 2024 op te leveren.

- Met de beschikking over nieuwe KNMI-klimaat scenario's in 2023, bereiden we de toetsing van ons watersysteem voor. Dit doen we voor zowel wateroverlast als voor de regionale keringen.
- De renovatie van gemaal Drie Delfzijen besteden we na verwachting in 2023 aan. In 2023 vervangen we de elektrische besturingsinstallatie en elektrificeren we de eerste dieselpomp. Na verwachting elektrificeren we de tweede dieselpomp in 2024.

Kosten en investeringsuitgaven programma Veilig leven met water

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Veilig leven met water voor de begroting 2022 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2020 en begroting 2021 met een doorkijk naar 2023 - 2025.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2020	3.697	1.438	6.997	12.132	1.367	10.765
Begroting 2021	3.606	951	6.850	11.407	712	10.696
Begroting 2022	3.659	965	6.733	11.357	616	10.741
2023	3.721	979	6.906	11.606	625	10.982
2024	3.795	994	7.001	11.790	572	11.218
2025	3.871	1.009	7.054	11.935	512	11.423

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Veilig leven met water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2020	18.122	8.971	9.151
Begroting 2021	16.227	6.451	9.776
Begroting 2022	13.560	7.791	5.769
2023	38.493	28.106	10.387
2024	37.456	27.956	9.500
2025	34.093	26.750	7.343

2. PROGRAMMA VOLDOENDE EN GEZOND WATER

We beheren als waterschap meer dan 2000 km primaire watergangen met hierin veel kunstwerken, zoals 18 sluizen en 264 gemalen. We werken aan een goede aan- en afvoer van water. We maken afspraken over peilen, baggeren van onze watergangen en houden waterstanden goed in de gaten. Ook letten we op de kwaliteit van het oppervlaktewater. We realiseren onze doelen meer en meer in de beheerfase door het beheer gebiedsgericht af te stemmen op de functie. Zo passen we ons maaibe- leid aan om daarmee een bijdrage te leveren aan het vergroten van de biodiversiteit. Hiermee starten we in 2022 en volgen ons nieuwe beleid hierin.

We streven naar samenhang in het uitvoeren van de opgaven. Bijvoorbeeld door de opgave om te ko- men tot een klimaatrobuust watersysteem samen te brengen met de opgave om in 2027 te voldoen aan de doelstellingen voor stoffen en ecologie die de Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt. Maar ook door te kijken naar kansen in bijvoorbeeld recreatie en in de andere programma's ten aanzien van veilig- heid en de waterketen. De opgaven in het watersysteem vragen een integrale gebiedsgerichte bena- dering, waarbij we de verbinding zoeken met partners en stakeholders en hún opgaves en ambities. We maken gebruik van assetmanagement om te komen tot transparante keuzes en prioritering in onderhoud, renovatie en vervanging van kunstwerken als stuwen en gemalen.

Voldoende water in elk seizoen

Elke dag beheren wij het watersysteem met de aan- en afvoer van water. We doen dat zo goed moge- lijk en streven daarbij naar een balans in vasthouden en afvoeren. Wateroverlast en droogte komen hier samen met onze opgave om de basis op orde te krijgen. Met meer voorspelbaarheid in het onderhoud en beheer - als gevolg van assetmanagement - kunnen we ons werkgebied weerbaar te maken voor de gevolgen van klimaatverandering. Door de grenzen van ons watersysteem consistent in beeld te hebben en er agenderend het gesprek over te voeren, dragen we bij aan het betaalbaar houden van het waterbeheer. Met onze inspanningen voor een klimaatrobuust watersysteem willen we een voorbeeld zijn voor anderen, zodat we ook anderen in ons netwerk kunnen vragen om hun steentje bij te dragen. We zien het klimaatbestendig maken van ons watersysteem als een gedeelde verantwoordelijkheid van iedereen.

Activiteiten in 2022

- In 2022 wordt de regionale klimaatadaptatiestrategie aan de besturen van de regionale overhe- den voorgelegd.
- In 2022 wordt op basis van de stresstesten en de risicodialogen een concept regionaal uitvoe- ringsprogramma Ruimtelijke Adaptatie 2022-2027 opgesteld. De maatregelen uit dit uitvoerings- programma komen in aanmerking voor een financiële bijdrage vanuit het Deltafonds.
- In het kader van het Deltaplan Zoetwater participeren wij in FRESHEM voor Noord-Nederland. Het doel van FRESHEM is het ontwikkelen van een aanpak voor het produceren van een drie- dimensionaal beeld van de chlorideverdeling van het grondwater in ons werkgebied. Daarmee verwachten we de ontwikkeling van verzilting beter te kunnen integreren in onze plannen en projecten.
- We nemen deel aan het regionaal overlegorgaan IJsselmeergebied. We maken een uitvoerings- programma om klimaatklaar te zijn, te worden en te blijven. De verwachting is dat dit in 2022 aan de regionale besturen kan worden voorgelegd.

- In 2022 worden (bestuurlijke) gesprekken gevoerd over het tekort aan woningen en de bouw-mogelijkheden in ons werkgebied. Daarbij zetten we onze expertise in voor het realiseren van klimaatrobuust bouwen.
- In 2022 stellen we drainage-onttrekkingen- en beregeningsbeleid op. De klimaatverandering en daarmee gepaard gaande periodieke schaarste vragen om een helder kader. Denk bijvoorbeeld aan droogte en de bescherming van kwetsbare natuur versus agrarische belangen. We trekken hierbij samen op met de Provincie die dit heeft opgenomen in het Regionaal Waterprogramma.
- Op het Drents Plateau starten we een gebiedsproces waarin de focus ligt op waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) en klimaat en droogte (water vasthouden). Dit is een vervolg op onderzoek naar het functioneren van het watersysteem op de hoge zandgronden dat in 2021 is gestart. We gaan onder andere aan de slag met:
 - o de inrichting van de beekdalen;
 - o de aanleg van vispassages;
 - o het verminderen van zink in oppervlaktewater;
 - o het anders maaien in de beek (pilot stroombaanmaaien)
- Aan dit gebiedsproces koppelen we ook de opgave om samen met partners te werken aan een beekdal brede aanpak, met als resultaat een visie voor het systeem op de lange termijn. Dit als uitkomst van het breed bestuurlijk overleg over de Droge Voeten 2050 maatregel 'optimalisatie Onlanden. Daarmee is (het voorkomen van) wateroverlast een derde pijler in het gebiedsproces.

Activiteiten na 2022

- Klimaatadaptieve maatregelen die voortvloeien uit het op te stellen uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie voeren we uit (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie). Klimaatadaptieve maatregelen die voortvloeien uit het maatregelenprogramma Zoetwaterregio IJsselmeergebied voeren we uit (Deltaplan Zoetwater).
- Bepalen wat de effecten zijn van nieuwe KNMI-klimaatscenario's (2023) op ons watersysteem.
- We stellen een zoetwaterstrategie op, inclusief een strategie voor verzilting.
- We anticiperen op de toenemende droogte door onderzoek te doen naar het functioneren van het watersysteem op het Drents Plateau en in de beekdalen. Het gaat dan met name om de effecten van het (meer) vasthouden van water in dit gebied. We hebben aandacht voor de effecten van én kansen voor ander grondgebruik in dit gebied. Het waterschap neemt in dit onderzoek het initiatief.
- We participeren in initiatieven rondom de strategische grondwatervoorraden en brengen onze kennis in.
- We werken, op basis van de klimaatscenario's 2023, een integrale toekomstvisie voor het Lauwersmeer als bergboezem uit. Onderdeel van deze visie is ook het in de toekomst waarborgen en veilig stellen van de waterafvoer via het Lauwersmeer richting zee.
- We gaan in het Zuidelijk Westerkwartier verder participeren in de gebiedsprocessen op locaties met veenbodems, met als belangrijk doel vernatting/tegengaan veenoxidatie.

Schoon en gezond water

Ons watersysteem wordt meer natuurlijk qua inrichting en qua chemische en ecologische waterkwaliteit. Water is van levensbelang. We produceren er ons voedsel mee, we beleven het, we zwemmen erin en soms schaatsen we erop. Planten, vissen, vogels, insecten en amfibieën zijn afhankelijk van gezond water. Het is een essentiële schakel in een goed functionerend ecosysteem. Al deze functies vragen natuurlijk, schoon en aantrekkelijk water.

Voor de Kaderrichtlijn Water hebben we een uitvoeringsprogramma KRW 2022 - 2027 gemaakt. Dit

programma benaderen we integraal, gebiedsgericht en samen met de omgeving waarbij we kansen benutten. De einddatum van de KRW valt samen met de provinciale opgaven van het Natuurwerk Nederland en Natura 2000. Samen met de provincies zoeken we naar de mogelijkheden en kansen waarin we met elkaar onze doelen en opgaven efficiënt kunnen realiseren. Daarnaast werken we vanuit onze 'visie biodiversiteit' en 'visie vismigratie'. Voor het beperken van medicijnresten in ons water nemen we deel aan het 'convenant medicijnresten'. Ook blijven we inzetten op de Delta-aanpak Agrarisch Waterbeheer (DAW), waartoe nieuwe bestuursovereenkomsten met de provincies Drenthe en Groningen worden gesloten.

Activiteiten in 2022

- We bereiden de Kaderrichtlijn Water gebiedsprocessen Overige Waterlichamen voor.
- In 2022 gaan we de vispassages bij de gemalen De Delthe en Sichterman en bij de twee achterliggende stuwen realiseren. Tevens brengen we, met het opstellen van een definitief ontwerp, de realisatie van de vispassages in de Marnewaard in het veld een stap dichterbij.
- Het maatregelencluster 'kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer' (KRW006) omvat acht maatregelen uit het uitvoeringsprogramma maatregelen KRW 2016-2021. De eerste maatregelen zouden in 2020 worden uitgevoerd. In verband met bezwaren van omwonenden en belangenorganisaties tegen een deel van deze maatregelen, is gezocht naar een alternatief maatregelenpakket dat op meer draagvlak kan rekenen. De maatregelen voeren we in 2022 uit.
- In het kader van de Kaderrichtlijn Water werken we aan de herinrichting van het Dwarsdiep - Reitdiep - Kommerzijl.
- We stellen een beheerstrategie vast voor het Lauwersmeer waarbij de belangen voor waterkwaliteit en ecologie worden afgestemd met voldoende en gezond water en veilig leven met water.
- In Groningen zetten we de lopende projecten in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer ter vermindering van erfemissie (Schoon Erf, Schoon Water) voor akkerbouwers en melkveehouders voort. Deze hebben vertraging opgelopen als gevolg van corona.
- In Drenthe zijn de projecten in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer ter vermindering van erfemissie voor akkerbouwers en melkveehouders per 1 juli 2020 afgesloten. De relatief grote effecten van de droogte van de afgelopen jaren op de zandgronden heeft geleid tot te weinig deelname, met name van akkerbouwers. Het resterende budget wordt vanaf 2022 ingezet op een bredere subsidie-openstelling met een maatregelenpakket waarvan een grotere deelname wordt verwacht.
- Van de vier huidige Deltaplan Agrarisch Waterbeheer-projecten ter vermindering van percelemissie hebben er twee als gevolg van corona vertraging in de uitvoering opgelopen. Het betreft de binnen het programma Gouden Gronden ontwikkelde Groningse projecten 'Weide & Water' en 'Spaarbodem'. De uitvoering van deze projecten loopt door tot in 2023. Het derde Gouden Gronden-project 'Trijntje, bodemverbeterplannen Grunniger klei' wordt wel volgens de oorspronkelijke planning in 2022 afgerond. Ook het Drentse project 'Duurzaam Agrarisch Waterbeheer Boermarke Zeijen' wordt in 2022 afgerond.
- Op 10 september 2021 is met de aftrapbijeenkomst van de Groningse 'Uitvoeringsstimulans ten behoeve van water- en bodemkwaliteit' het laatste project onder de huidige Deltaplan Agrarisch Waterbeheer-overeenkomst van start gegaan. Dit project, gericht op het uitvoeren van fysieke maatregelen ter vermindering van zowel erf- als percelemissie, loopt door tot in 2023.
- De huidige Deltaplan Agrarisch Waterbeheer-afspraken liepen tot en met 2021. In 2021 zijn nieuwe afspraken gemaakt voor zowel Drenthe als Groningen voor de POP3-transitieperiode (2022-2023) waar in 2022 uitvoering aan wordt gegeven. In 2022 worden afspraken gemaakt voor de volgende DAW-periode.
- Biodiversiteit voeren we uit volgens de visie biodiversiteit.

- Om de waterkwaliteitsopgave bij onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) goed in beeld te krijgen stemmen we de monitoring op de zuiveringen en in het oppervlaktewater verder op elkaar af.

Activiteiten na 2022

- Afronden in 2023 van zes projecten in kader van het huidige Deltaplan Agrarisch Waterbeheer: Schoon erf, schoon water voor akkerbouw in Groningen; Schoon erf, schoon water voor melkveehouderij in Groningen; een brede openstelling in Drenthe van de subsidieregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer; Weide & Water; Spaarbodem; de uitvoeringsstimulans ten behoeve van water- en bodemkwaliteit.
- In 2023 of later ronden we de in 2022 gestarte projecten onder de nieuwe Deltaplan Agrarisch Waterbeheer-overeenkomst voor de POP3-transitieperiode.
- We geven uitvoering aan de in 2022 te maken afspraken voor de volgende Deltaplan Agrarisch Waterbeheer-periode.
- In verband met de Rietproef in het Lauwersmeer is de aanleg van de vispassagevoorziening doorgeschoven tot na de afronding van de evaluatie van de Rietproef.
- Het bepalen van de richting van ons beleid voor zogenaamde opkomende stoffen. Dit zijn stoffen als PFAS, GenX die nog niet in de Kaderrichtlijn Water zijn opgenomen, maar wel invloed hebben op de waterkwaliteit.
- Vanuit de Kaderrichtlijn Water werken we aan de herinrichting van het Leekstermeer (waarbij we kijken naar mogelijke koppeling met (vaar)recreatie en duurzaamheid).
- In de Noordelijke kuststrook en het Lauwersmeer doen we onderzoek naar de uitstroming van stoffen naar de Waddenzee en Eems-Dollard en mogelijkheden om soorten (macrofauna) te herintroduceren.

Ruimtelijke kwaliteit

We zijn een organisatie die zichtbaar is in en voor het gebied. Door bewust koppelkansen op te zoeken kunnen we zowel onze eigen projecten als het gebied een positieve impuls geven. We willen een benaderbare overheid zijn die middenin de maatschappij staat en graag meedenkt met de inwoners. Vanuit dit perspectief werken wij aan onze opgaven in vaarwegen, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit. Zo verbinden we recreatie, waterbeleving en waterbewustzijn en volksgezondheid.

Recreatievaart is gebaat bij ons vaarwegbeheer. We bevorderen een veilige en vlotte doorvaart op onze wateren. We brengen daarom het beheer van onze vaarwegen op orde. Initiatieven van bewoners op het gebied van recreëren omarmen we en brengen we in verbinding met ons netwerk. We hebben aandacht voor de koppeling tussen erfgoed, landschap, ruimtelijke kwaliteit en biodiversiteit.

Activiteiten in 2022

- In 2022 renoveren en vervangen we versneld bruggen conform het bruggenprogramma. Ook voeren we groot onderhoud uit. Met gemeenten bespreken we de mogelijkheid voor overdracht of uitruil van bruggen.
- In 2022 starten we met de uitvoering van het gebiedsplan Aduarderdiep.
- In 2022 onderzoeken we hoe onze monumenten kunnen bijdragen aan de belevingswaarde en recreatieve waarde van de omgeving.
- Subsidiekansen voor beheer en onderhoud van onze Rijksmonumenten vragen we in 2022 aan.
- Voor de recreatievaart wordt de veiligheid op het water bevorderd, bijvoorbeeld door vaarbewegingen te monitoren.
- In 2022 maken we beleid voor het recreatief medegebruik van onze eigendommen.

Activiteiten na 2022

- Na 2022 worden de bruggen tot en met 2023 versneld gerenoveerd of vervangen. Dit loopt door tot 2028, zo ook het groot onderhoud aan de bruggen. Daarna volstaat de assetmanagement-methodiek voor bruggen en gaan we over op regulier beheer en onderhoud.
- Ook na 2022 zijn onze monumenten toe aan grootschalige renovatie. Om dit te financieren behoren subsidies en cofinanciering tot de mogelijkheden. Ook willen we inzetten op de inzet van vrijwilligers voor het onderhoud.
- In 2023 ronden wij het gebiedsplan Aduarderdiep af.

Kosten en investeringsuitgaven programma Voldoende en gezond water

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Voldoende en gezond water voor de begroting 2022 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2020 en begroting 2021 met een doorkijk naar 2023-2025.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2020	8.277	9.719	7.182	25.178	2.816	22.362
Begroting 2021	8.269	9.261	8.244	25.774	3.359	22.415
Begroting 2022	8.857	9.950	8.203	27.010	3.534	23.476
2023	9.006	9.727	9.941	28.675	3.083	25.591
2024	9.186	9.673	10.296	29.156	2.709	26.447
2025	9.370	9.815	11.006	30.191	2.388	27.803

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Voldoende en gezond water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2020	20.164	1.789	18.375
Begroting 2021	30.243	4.545	25.698
Begroting 2022	31.204	4.167	27.037
2023	35.694	11.743	23.951
2024	28.768	10.034	18.734
2025	17.936	2.404	15.531

3. PROGRAMMA GEZUIVERD WATER

We hebben als waterschap dertien zuiveringsinstallaties waarin we water op een natuurlijke manier zuiveren. Als het water schoon is, lozen we het weer op oppervlaktewater. Voor de toekomst werken we aan hergebruik van het gezuiverde water als bouwstof of als proceswater voor de industrie. We borgen de continuïteit van het zuiveringsproces. Daarvoor brengen en houden we onze assets op orde door risico gestuurd onderhoud volgens de principes van assetmanagement. Door te monitoren hebben we zicht op het zuiveringsproces. Hiermee zetten we in op een doelmatige waterketen waarin we kosteneffectief werken en energie besparen. Door in te zetten op hergebruik van stoffen in het zuiveringsproces werken we aan een duurzame waterketen.

We willen omgevingsgericht en integraal aan onze opgaven werken. Dat doen we voor gezuiverd water voor een groot deel door intensieve samenwerking in de waterketen. Samen met gemeenten werken we de komende jaren aan routekaarten van onze zuiveringskringen. In zo'n routekaart werken we integraal onze opgaven uit tot maatregelen. Maatregelen die ons in staat stellen om ons werk toekomstgericht uit te voeren. Daarin verbinden we hetgeen wat we nu moeten doen met wat we in de toekomst bereikt willen hebben. Voor het programma gezuiverd water betekent dit dat er naast onze geplande werkzaamheden aandacht is en komt voor studies en onderzoeken die voortkomen uit de routekaarten.

Inzameling en transport

Met de gemeenten en drinkwaterbedrijven in ons werkgebied werken we samen in de waterketen om kosten te besparen, de kwaliteit te verbeteren en de kwetsbaarheid te verminderen. Hiervoor heeft de gemeente een rioleringsstelsel aangelegd. De gemeente levert het ingezamelde afvalwater af bij een gemaal van het waterschap. Het waterschap transporteert het door de gemeente ingezamelde afvalwater naar één van de zuiveringsinstallaties.

Activiteiten in 2022

- Het akkoord 'Ons water centraal 2020 -2025' trad op 1 januari 2020 in werking. De uitvoering van projecten, zowel op regionale schaal als ook in de samenwerkende clusters, vindt plaats conform de nieuw gemaakte afspraken. Ook in 2022 zetten we de regionale samenwerking voort.
- In 2022 werken we met onze samenwerkingspartners (gemeenten) verder aan het opstellen van routekaarten voor alle samenwerkende clusters.
- In 2021 is er een routekaart afvalwaterketen stad Groningen opgesteld. Nader onderzoek van de persleiding Groningen - Garmerwolde heeft uitgewezen dat het onderzochte deel in goede staat verkeerd. De appendages van de persleiding Groningen - Garmerwolde verkeren in een minder goede staat en zullen waar noodzakelijk vervangen worden. In 2021 is de vervanging gestart en de werkzaamheden lopen door in 2022.
- De persleiding Groningen - Garmerwolde zal op enig moment het einde van zijn levensduur bereiken. Om goed voorbereid te zijn op dat moment, starten we in 2022 een strategische studie naar de toekomst van het afvalwatertransport vanuit de stad Groningen.
- De persleiding Garmerwolde - Eemshaven is in 2020 en 2021 aangelegd, het gemaal in de Eemshaven wordt in het voorjaar van 2022 opgeleverd.

- Het contract voor de afvalwatertransportleiding van de RWZI Westerkwartier brengen we in 2022 op de markt mogelijk in combinatie met de afvoerleiding van FrieslandCampina. De oplevering van de RWZI staat gepland in 2024/2025.
- In 2022 start de renovatie van rioolgemalen fase 4. De verkennende werkzaamheden voor de renovatie van rioolgemalen fase 4 zijn afgerond.

Activiteiten na 2022

- De regionale samenwerking en samenwerkende clusters wordt gecontinueerd.
- Na 2022 start de uitvoering van de transportleiding RWZI Westerkwartier.
- Vanuit de routekaarten van onze zuiveringskringen, starten de komende jaren in de samenwerkende clusters verschillende activiteiten.
- In 2025 start de renovatie van rioolgemalen fase 5.

Waterzuiveren

Ons afvalwaterbeheer is een taak die we goed, efficiënt en steeds duurzamer weten uit te voeren. Hoewel we deze taak goed uitvoeren moeten we hier hard aan blijven werken. Zo heeft onze infrastructuur aandacht nodig, zodat afvalwaterbeheer ook in de toekomst goed blijft functioneren. Klimaatverandering is een steeds grotere uitdaging. We krijgen steeds meer te maken met lange periodes van hitte, neerslagtekort en droogte, maar ook met hoosbuien en wateroverlast door langdurige regen. De aanwezige stoffen zoals microplastics, PFAS en andere stoffen vormen een bedreiging voor ons afvalwater. De huidige zuiveringsprocessen verwijderen deze stoffen onvoldoende uit het afvalwater. Ook maatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water hebben invloed op de werking van onze RWZI's. Deze maatregelen moeten we nog verder uitwerken.

Activiteiten in 2022

- In 2022 gaan we verder met de vervanging van de procesautomatisering van de RWZI Garmerwolde.
- Vanuit de routekaart afvalwaterketen stad Groningen ontstaat een knelpunt in de biologische zuivering van de RWZI Garmerwolde. Deze is in 2024 vol belast. Om de groei van afvalwater uit de stad Groningen goed te kunnen blijven behandelen is een uitbreiding nodig. In 2022 start een studie naar de uitwerking van de in 2021 voorgestelde maatregelen.
- In 2021 is Covid-19 bemonsteringsapparatuur op al onze rioolwaterzuiveringsinstallaties geïnstalleerd (op kosten van het RIVM). In 2022 werken we toe naar een bemonstering op alle zuiveringen 7 dagen/week, uiteraard in overleg met het RIVM.
- Eind 2021 is het contract van de zuivering RWZI Westerkwartier op de markt gebracht. Na gunning starten de werkzaamheden in 2022.
- De subsidie aanvraag voor de pilot 'onderzoek naar geneesmiddelen verwijdering en waterhergebruik voor industrie op de RWZI Garmerwolde' verloopt voorspoedig. Eind 2021 wordt duidelijk of we de subsidie krijgen. Bij toekenning van de subsidie start het project begin 2022 met de voorbereidingen.

Activiteiten na 2022

- Na 2022 werken we verder aan de routekaart Groningen.
- Vanuit de routekaarten van onze zuiveringskringen, starten de komende jaren in de samenwerkende clusters verschillende activiteiten.
- De realisatie van de RWZI Westerkwartier loopt door tot in 2024.

Slibverwerking

Het slib afkomstig uit het zuiveringsproces bevat nog waardevolle stoffen en energie. Energie die we in de gisting op de RWZI Garmerwolde omzetten in biogas. Het biogas wordt na verbranding in de Warmtekrachtkoppeling - hierin wordt tegelijkertijd warmte en energie geproduceerd - omgezet in elektrische energie. De warmte gaat de gisting in zodat het biologische proces opgang blijft en de energie ter beschikking komt voor de zuiveringsinstallatie. Het uitgegiste slib dat overblijft wordt ontwaterd in de slibontwateringsinstallatie waarna het naar de eindverwerker wordt getransporteerd.

Activiteiten in 2022

- De membraanfilterpersen ontwateren het zuiveringsslib. Net als in voorgaande jaren streven we naar verdere optimalisatie van het slibontwateringsproces.
- In 2022 is voorzien dat samenwerking met de grondstoffenfabriek op de RWZI Zutphen van waterschap Rijn en IJssel wordt afgerond. In deze fabriek wordt Kaumera (alginaat uit Nereda korrelslib) gewonnen, een biopolymeer met vele toepassingen.
- Het onderzoek naar de sliboverslag is in 2021 afgerond. De voorbereidende werkzaamheden worden in 2022 afgerond en de uitvoering start in 2022/2023. Oplevering van de sliboverslag op Garmerwolde staat vooralsnog gepland in 2024.
- Natslibtransport wordt in samenwerking met Hunze en Aa's in 2022 op de markt gebracht.

Activiteiten na 2022

- We blijven door werken aan verdere optimalisatie van de slibgisting.

Kosten en investeringsuitgaven programma Gezuiverd water

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Gezuiverd water voor de begroting 2022 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2020 en begroting 2021 met een doorkijk naar 2023-2025.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2020	4.488	15.105	8.966	28.559	11.742	16.817
Begroting 2021	4.777	15.609	8.384	28.770	11.255	17.514
Begroting 2022	5.198	15.920	8.222	29.340	11.062	18.278
2023	5.286	16.158	8.009	29.453	12.386	17.067
2024	5.391	16.401	7.894	29.686	12.000	17.686
2025	5.499	16.647	7.412	29.558	11.533	18.025

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Gezuiverd water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2020	7.898	5	7.893
Begroting 2021	8.641	195	8.446
Begroting 2022	7.044	-	7.044
2023	32.753	-	32.753
2024	25.594	1.250	24.344
2025	15.386	600	14.786

4. PROGRAMMA ORGANISATIE EN OMGEVING

De organisatie is volop in beweging. De grote maatschappelijke opgaven van deze tijd vragen een andere manier van werken. Een ontwikkeling waarbij we actief gericht zijn op onze omgeving binnen én buiten en bereid zijn te luisteren, transparant opereren en samenwerking vragen en bieden. De omgeving vraagt ook om meer samenwerking. Dat willen wij graag bieden en daarin moeten wij leren. We werken aan een communicatieve organisatie, waarin medewerkers zich bewust zijn van hun handelen en verantwoordelijk zijn voor hun eigen communicatie. We praten eenduidig met onze waterschapsbril. Zo vergroten we onze herkenbaarheid, zichtbaarheid en positionering van ons waterschap. Het resultaat van die inspanning is onze dienstverlening.

Bestuur

Het waterschap kent een monistisch stelsel. Om in deze monistische context invulling te geven aan de kaderstellende en toezichhoudende rol van het algemeen bestuur (controle en evenwicht) willen we in de komende periode de samenwerking tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur verder optimaliseren. Ons bestuur neemt pro actief deel in belangrijke gebiedsprocessen en voert periodiek bestuurlijk overleg met onze belangrijkste externe partners. De ambities van het waterschap zoals opgenomen in het Waterbeheerprogramma krijgen hiermee een plek in deze gebiedsprocessen en in het (bestuurlijk) overleg. Zo zorgen we voor adequate belangenbehartiging op regionaal en landelijk niveau in samenwerking met onze bestuurlijke partners.

Activiteiten in 2022

- De procedure voor het werven van een nieuwe dijkgraaf is in september 2021 in gang gezet. Er is een vertrouwenscommissie ingesteld en er is een procedureverordening vastgesteld. Op voorstel van de daartoe ingestelde vertrouwenscommissie neemt het algemeen bestuur in het voorjaar van 2022 een besluit over de aanbeveling tot benoeming van een nieuwe dijkgraaf per 1 juli 2022.
- In maart 2023 vinden de verkiezingen plaats voor het algemeen bestuur van het waterschap. De voorbereidingen starten in 2022.
- Vanaf 2022 gaan we de vergaderingen van het algemeen bestuur live uitzenden via een 'live stream' op onze website. De vergaderingen zijn daar ook online terug te zien en te luisteren.
- In 2022 wordt samen met de Unie van Waterschappen de voorbereidingen opgestart naar de invoering van rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur in plaats van door de accountant.

Organisatie en omgeving

Om anders te kunnen werken zetten we in op het benutten van de digitale mogelijkheden van deze tijd. Dat vraagt om een digitale transformatie in onze organisatie. En dat betekent het anders inrichten van processen en samenwerkingsvormen (over de grenzen van teams heen) en het anders gebruiken van onze kennis en expertise. Digitaal en datagedreven transformeren is nadrukkelijk onderdeel van alle drie ontwikkelsporen toekomstfit, sturen op bedrijfsvoering en assetmanagement. Daarbij kijken we naar teamoverstijgende samenwerkingsverbanden en brengen onze interne dienstverlening verder op orde. En daarmee verbeteren we ook onze externe dienstverlening.

Er is steeds meer data vanuit veel verschillende bronnen beschikbaar. De kans en tegelijk uitdaging is om ons werk met die data slimmer te organiseren. Informatisering is integraal onderdeel van het bedrijfsontwikkelingsproces. Met behulp van onder meer kunstmatige intelligentie is het bijvoorbeeld mogelijk om het watersysteem te besturen of om het onderhoud van onze assets slimmer uit te voeren. Op dezelfde manier kunnen anderen ónze data gebruiken om hun manier van werken te verbeteren of te innoveren. Daarvoor is wel nodig dat we onze data met een goede kwaliteit aanbieden. We zien meerwaarde en kansen in de samenwerking met anderen als het gaat om deze ontwikkelingen. We zoeken daarom de samenwerking met anderen, bijvoorbeeld via Het Waterschapshuis.

Toekomstfit

Samenwerken is voor ons een kernwaarde. De grote complexe (water)opgaven kan het waterschap niet alleen realiseren. We gaan nog meer dan voorheen in een vroeg stadium met alle belanghebbenden om tafel in een gebiedsgerichte aanpak. We versterken de samenwerking met onze partners en werken aan gezamenlijke kaders voor ontwikkelingen. We zijn hierin proactief en agenderend. We kennen de mogelijkheden en beperkingen van het watersysteem en brengen dat in bij ruimtelijke processen. Daarnaast willen we een benaderbare overheid zijn, midden in de maatschappij, die meedenkt met de inwoners en transparant kan uitleggen welke afwegingen horen bij de keuzes die we maken. We zorgen dat we ons netwerk met belanghebbenden goed inzichtelijk hebben en actueel houden. We zoeken naar manieren om meerwaarde voor anderen aan ons werk te kunnen koppelen en manieren om ons werk tot meerwaarde in andermans belangen en opgaven te laten zijn. Dat vereist dat we onze medewerkers moeten voorbereiden op veranderend werk: wendbaar in snelle ontwikkelingen die buiten en binnen op ons af komen, wendbaar in functie, wendbaar in houding en gedrag en wendbaar op inhoud. We begeleiden onze medewerkers in anders leren en werken, om 'toekomstfit' te worden: omgevingsgericht, signalerend, initiërend en alert op kansen. Dat betekent regie op eigen loopbaan en ontwikkeling om huidig en toekomstig werk te kunnen verrichten.

Sturen op bedrijfsvoering

We blijven sturen op onze bedrijfsvoering. Want we moeten transparant kunnen verantwoorden waarom we doen wat we doen. Welke keuzes, scenario's, afwegingen en bevoegdheden spelen een rol? En hoe is het (omgevingsgerichte) proces gelopen? Juist in de tijd dat we realiseren dat ons werk tenminste twee keer zo duur wordt, is het niet uit te leggen dat onze belastingtarieven wel fors stijgen als we het geplande werk niet (op tijd) uitvoeren. Naast investeringen moeten we de uitgaven in onze exploitatie goed kunnen verantwoorden en keuzes op heldere en gedragen kaders baseren. We willen optimaal gebruik maken van tools als portfoliomanagement en assetmanagement. We sturen op effectieve inzet van met name geld en mensen, waarbij we streven naar een stijging van maximaal vier procent. Die vier procent wordt grotendeels veroorzaakt door inflatie en CAO-stijging.

Assetmanagement

Ons (afval)waterbeheer kan doelmatiger. Door onze assets goed in beeld te hebben en te beheren door middel van assetmanagement. Samenhang tussen kosten, prestaties en risico's staat hierbij centraal. Assetmanagement gaan we integraal borgen in onze primaire processen en het wordt onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering. Eind 2022 verwachten we hierin flinke stappen gezet te hebben. We zijn dan in staat om een transparante en voorspelbare investerings- en onderhoudsprogrammering (= doelmatigheid) op te leveren. Dit programma helpt ons om de toenemende kosten voor het waterschap en de lastendruk voor de inwoners van ons werkgebied zo veel mogelijk te matigen.

Activiteiten in 2022

- Alle teams van ons waterschap zetten in op de drie ontwikkelsporen: toekomstfit, assetmanagement en sturen op bedrijfsvoering. Digitaal en datagedreven transformeren is nadrukkelijk onderdeel van alle drie ontwikkelsporen.
- Omgevingsgericht werken en de communicatie daarbinnen versterken. De urgentie van ons werk ligt 'buiten'. Onze netwerken en (online) tools gebruiken om issues op tijd te herkennen en kansen en mogelijkheden proactief te benutten. In al onze communicatie zijn we alert op onze corporate koers (het Waterbeheerprogramma) waarbij we de verbinding en samenwerking benadrukken in de gezamenlijke opgave voor 'buiten'.
- We zetten in op (digitaal) communicatiefvaardige medewerkers, zowel in schrijfvaardigheid als bewustwording in van ieders handelen en interactie.
- Hybride werken is de toekomst en het kantoor wordt daardoor ook anders gebruikt. Met een aantal deelprojecten zullen we stapsgewijs het kantoor verder herinrichten en verduurzamen. Op deze manier kunnen we de (energie)kosten verlagen en investeringskosten verspreiden over meerdere jaren.
- Leidinggeven in een dynamische veranderende omgeving, arbeidsmarkt communicatie, Strategische Personeelsplanning, regie op je eigen loopbaan en duurzaam inzetbaarheid zijn de belangrijkste thema's die onder de paraplu van het ontwikkelspoor Toekomstfit verder worden ontwikkeld en worden ingezet.
- Ook in 2022 worden verbijzonderde interne controles uitgevoerd. Dit is een eigen kwaliteitsbewaking waarbij wordt nagegaan of de gemaakte afspraken opgevolgd worden en of de interne controles naar behoren functioneren. Deze controle ondersteunt de jaarrekeningcontrole, uitgevoerd door de accountant.
- We hechten aan genoeg aandacht voor allerlei vormen van informatiebeveiliging en de risico's van cybercrime. Daarom gaan we voor deze planperiode een zogenaamde Chief Information Security Officer (kortweg CISO) werven.

Internationale betrokkenheid

Noorderzijvest is de penvoerder voor een Blue Deal project in Noord Peru. In dit project wordt met twee decentrale waterbeheerorganisaties kennis uitgewisseld op het gebied van organisatie versterking, bestuur, preventie van overstromingen en waterkwaliteit en -kwantiteit. Blue deal is een strategisch partnerschap dat de Nederlandse waterschappen hebben ondertekend met de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat. De ministeries stellen binnen het partnerschap hun internationale netwerken en financiële middelen beschikbaar. De Nederlandse waterschappen stellen kennis en tijd beschikbaar. Daarnaast nemen we deel in het project Centraal Amerika dat door een collegawaterschap wordt getrokken.

Doelstelling voor ons internationaal werk:

- Het leveren van een bijdrage aan Sustainable Development Goals (SDG).
- Het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid door het brengen van kennis en kunde.
- Het opdoen van relevante kennis en ervaring door de eigen medewerkers.
- Versterking van de samenwerking met andere organisaties.
- Bevordering van aantrekkelijk werkgeverschap.
- Versterking van het maatschappelijk imago.

Kosten en investeringsuitgaven programma Organisatie en omgeving

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Organisatie en omgeving voor de begroting 2022 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2020 en begroting 2021 met een doorkijk naar 2023-2025.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Toev. Voor-zieningen	Onvoorzien	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2020	11.668	9.198	1.015	431	-	22.312	2.863	19.449
Begroting 2021	12.368	10.489	1.206	-	10	24.072	2.187	21.885
Begroting 2022	12.248	10.140	1.427	61	10	23.886	1.316	22.570
2023	12.400	10.254	1.784	62	10	24.510	1.298	23.212
2024	12.509	10.412	1.931	63	10	24.924	1.297	23.627
2025	14.014	10.580	1.945	64	10	26.613	1.298	25.315

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Organisatie en omgeving weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl. uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2020	1.725	49	1.676
Begroting 2021	3.710	-	3.710
Begroting 2022	2.120	-	2.120
2023	1.220	-	1.220
2024	1.970	-	1.970
2025	1.211	-	1.211

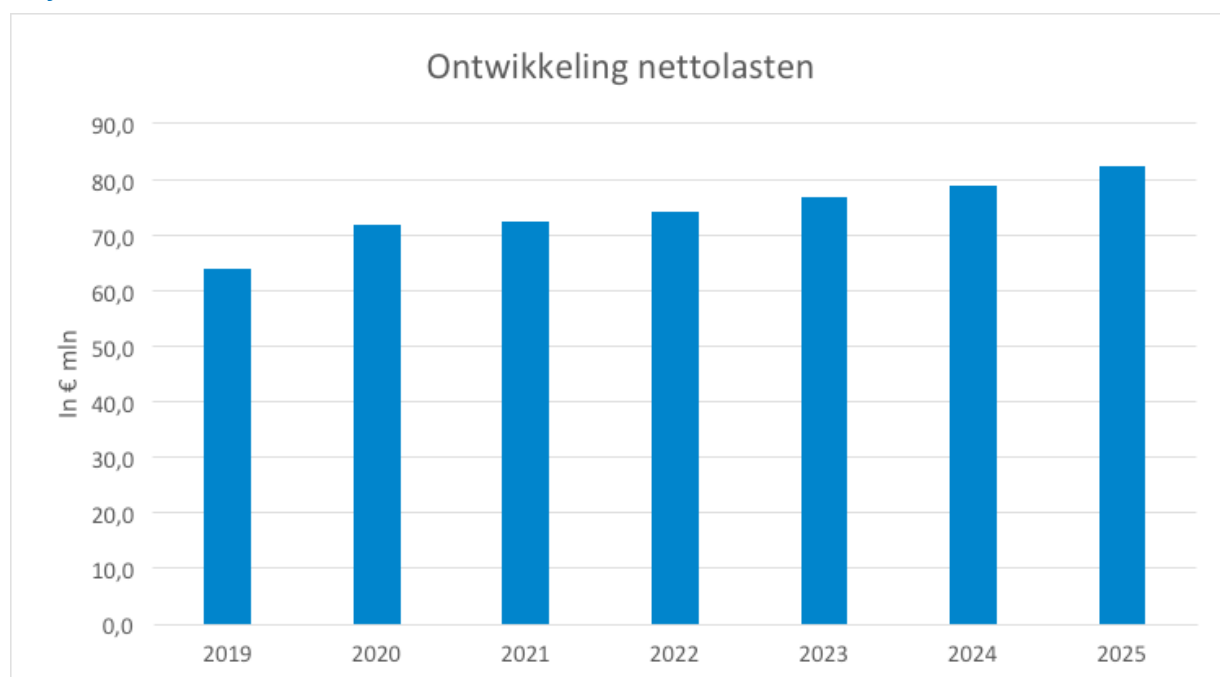
5. FINANCIËN

5.1 MEERJARENRAMING

Tabel: netto lasten ontwikkeling naar kostensoort

in € miljoen	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Toevoeging voorzieningen	Totale lasten	Baten	Netto lasten	%
2019	26,4	33,2	22,4	0	82,0	18,0	63,9	
2020	28,2	35,2	25,4	0	88,8	16,9	71,9	
2021	29,0	36,3	24,7	0	90,0	17,5	72,5	
2022	30,0	37,0	24,6	0,1	91,6	16,5	75,1	3,6%
2023	30,4	37,1	26,6	0,1	94,2	17,4	76,8	2,4%
2024	30,9	37,5	27,1	0,1	95,5	16,6	79,0	2,8%
2025	32,8	38,0	27,4	0,1	98,3	15,7	82,5	4,5%

Grafiek: netto lasten

Hieronder volgt een korte uiteenzetting van de ontwikkeling van aantallen FTE en investeringsuitgaven voor de komende jaren.

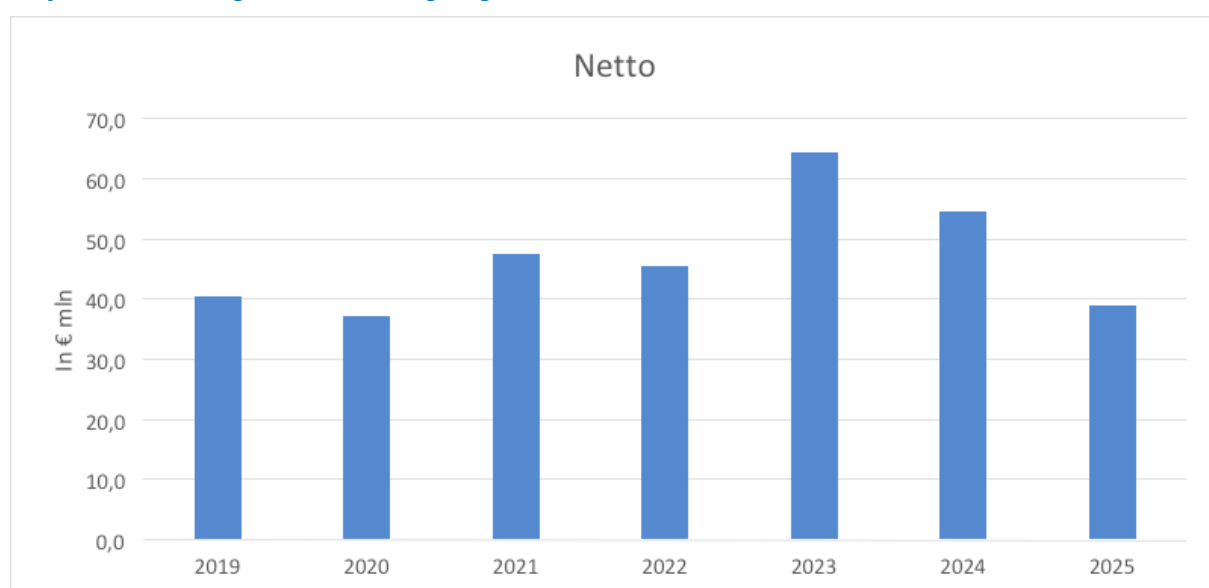
Tabel: aantallen personeelsleden op loonlijst ontwikkeling

FTE	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting	2024 begroting	2025 begroting
Watersysteem	158,3	160,5	160,5	160,5	160,5
Zuiveren	64,0	62,0	62,0	62,0	62,0
Staf + management	87,8	85,4	85,4	85,4	85,4
Totaal	310,0	308,0	308,0	308,0	308,0

Tabel: netto investeringsuitgaven ontwikkeling

In € miljoen	Investerings				
	Besteding	Bijdrage derden	Saldo	Geactiveerde lasten	Netto Investerings
2019	77,1	39,3	37,8	2,7	40,5
2020	45,3	10,8	34,5	2,6	37,1
2021	55,8	11,2	44,6	3,0	47,6
2022	51,0	12,0	39,1	2,9	42,0
2023	104,4	39,8	64,6	3,7	68,3
2024	91,1	39,2	51,8	2,7	54,5
2025	66,9	29,8	37,2	1,7	38,9

Grafiek: ontwikkeling netto investeringsuitgaven

5.2 UITGANGSPUNTEN

- De begroting 2021 inclusief meerjarige doorkijk, de kaderbrief 2022 en het concept Water Beheerprogramma 2022-2027 hebben als basis gediend voor de uitvraag voor de begroting 2022.
- De interne kostentoekekeningssystematiek, benodigd voor de toerekening van de kosten aan de taken Waterbeheer en Zuiveren, is conform het besluit van het algemeen bestuur van 27 oktober 2021 toegepast.
- Maximale stijging van de saldokosten voor zowel de taak watersysteem als de taak zuiveren van 4%. De gemiddelde tariefstijging voor de begroting is uitgekomen op 3,8%. Dit percentage hante- ren we ook voor de ontwikkeling van ons belastingtarief met de eventuele inzet van de algemene reserve.
- CAO en premiestijging 2,0%, Inflatie 1,5%.
- Voor de kapitaallasten wordt gerekend met een rentepercentage van 1,43%. (was 1,49% in be- groting 2021).
- Het financieringstekort is tegen een rente van 1% meegerekend.
- Het financieringstekort wordt voor 100% meegenomen in de renteberekening.
- Streven naar een maximaal schuldenplafond van € 250 miljoen (met een mogelijkheid van tussen- tijdse verruiming tot € 300 miljoen).

5.3 NETTO LASTEN

De netto lasten worden eerst weergegeven per kostensoort, daarna per programma.

Tabel: nettolasten per kostensoort

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaallasten	Toevoeging voorzieningen	Onvoorzien	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2020	28.130	35.460	24.160	431	-	88.181	18.788	69.393
Begroting 2021	29.020	36.310	24.684	-	10	90.024	17.513	72.511
Begroting 2022	29.962	36.974	24.586	61	10	91.593	16.527	75.065
2023	30.413	37.119	26.641	62	10	94.244	17.392	76.852
2024	30.882	37.480	27.122	63	10	95.556	16.578	78.979
2025	32.754	38.051	27.418	64	10	98.297	15.730	82.566

De stijging voor de netto lasten met € 2,5 miljoen voor 2022 ten opzichte van 2021 wordt veroorzaakt door:

- Personeelskostenstijging € 0,9 miljoen door: CAO/premie effect van (+€ 0,6 miljoen); Verhoging van schalen (+€ 0,3 miljoen); Overige personeelslasten (+€ 0,3 miljoen). Afname fte's en ww verplichtingenkosten (-€ 0,3miljoen).
- Goederen en dienstenstijging € 0,7 miljoen door hogere kosten voor: Inflatiecorrectie (+€ 0,6 miljoen); Exotenbestrijding op basis kaderbrief (+€ 0,3 miljoen); Hogere lasten voor automatisering (+€ 0,3 miljoen); Lagere kosten voor Dienstverlening aan het Noordelijk Belastingkantoor (-€ 0,9 miljoen); En overige verhogingen (+€ 0,4 miljoen).
- Kapitaallasten dalen met € 0,1 miljoen hetgeen voornamelijk wordt veroorzaakt door een lagere omslagrente.
- De baten nemen af met € 1,0 miljoen door lagere baten voor: Dienstverlening voor Noordelijk Belastingkantoor (-€ 0,9 miljoen); Overig (-€ 0,3 miljoen). Daar tegenover staat een hoger dividend van de Waterschapsbank (€ 0,2 miljoen).

Tabel: netto lasten per programma

In € 1.000	NETTO LASTEN PER PROGRAMMA				
	1. Veilig leven met water	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Organisatie & omgeving	Saldo
Realisatie 2020	10.765	22.362	16.817	19.449	69.393
2021	10.696	22.415	17.514	21.885	72.511
2022	10.741	23.476	18.278	22.570	75.065
2023	10.982	25.591	17.067	23.212	76.852
2024	11.218	26.447	17.686	23.627	78.979
2025	11.423	27.803	18.025	25.315	82.566

5.4 KOSTENTOEREKENING

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toerekening van kosten aan de wettelijke taken. Waterschap Noorderzijvest onderscheidt de volgende wettelijke taken:

- Watersysteembeheer;
- Zuiveringsbeheer.

Alle activiteiten van het waterschap in het kader van de uitvoering van de opgedragen taken zijn ondergebracht in vier programma's. De nettolasten van deze programma's moeten worden gefinancierd uit de omslagen c.q. heffingen per taak. Er bestaat geen één op één relatie tussen de bestuurlijke programma's en de wettelijke taken. Dit betekent dat de nettolasten van de programma's moeten worden toegerekend aan de taken. Daar een programma een bundeling is van meerdere beheerproducten, die op zich weer worden gevormd uit bij elkaar behorende activiteiten, vindt deze toerekening op indirecte wijze plaats middels de toerekening van de beheerproducten aan de taken. De bij Noorderzijvest toegepaste beheerproducten zijn gebaseerd op het door de Unie van Waterschappen ontwikkelde Beleid- en beheerproducten model (BBP).

Bij de productindeling wordt onderscheid gemaakt in primaire producten (hebben betrekking op werkzaamheden in relatie tot de taken van het waterschap) en ondersteunende producten. De primaire producten worden één op één toegerekend aan de taken. De ondersteunende producten worden niet toegerekend aan de primaire producten, maar worden rechtstreeks onder een programma gebracht.

Voor de toerekening van de ondersteunende producten aan de taken is de volgende methode toegepast: daar waar eenduidig aan een taak toe te wijzen, wordt het ondersteunende product rechtstreeks aan de bewuste taak toegerekend (voorbeeld: landmeetkundige diensten voor watersysteembeheer); daar waar dit niet het geval wordt de toerekening gebaseerd op de verhouding van de directe kosten (personeelskosten en goederen en diensten) naar de taken van de rechtstreeks toe te rekenen producten. De basisgedachte hierachter is dat naarmate er meer wordt uitgegeven aan een taak (in directe kosten en in uren) er ook meer gebruik wordt gemaakt van ondersteunende diensten, waarmee we voldoen aan de eis dat er een verdeling dient te worden gemaakt op basis van objectieve bedrijfseconomische criteria. In 2021 is een nieuwe kostentoerekening vastgesteld, die in dit jaarplan is verwerkt.

5.5 BELASTINGOPBRENGSTEN EN TARIEVEN

Het belastingstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing;
- zuiveringsheffing;
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's (vervuilingseenheden), terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast.

De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door vier categorieën te weten:

- ingezetenen;
- eigenaren (overig) ongebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren gebouwd.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 19 september 2018 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 30,0% aan de ingezetenen;
- 19,1% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,3% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 50,6% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie:

- Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een tarief gehanteerd dat 25% is van het tarief dat blijkt de verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.
- Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief toegepast dat 100% hoger is dan het tarief dat blijkt eerder genoemde verordening voor ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen geldt. De categorie gebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijtschelding/oninbaar) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

Het waterschap moet op taakniveau kostendekkend werken. Dit betekent dat de netto lasten per taak volledig gedekt moeten zijn. Dekking vindt plaats door de belastingopbrengsten en eventuele onttrekking aan de reserves.

De belastinggelden worden opgebracht door de ingelanden, die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het bedrag dat iedere categorie moet opbrengen is gebaseerd op de vastgestelde kostentoedeling. De per categorie vastgestelde op te brengen belastingbedragen leiden op basis van het aantal heffingseenheden (hectares, WOZ-waarde, woningen, VE's) tot belastingtarieven. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat niet alle opgelegde aanslagen betaald zullen worden als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid.

Tabel: ontwikkeling netto lasten over watersysteem en zuiveren

in € 1.000	Begroting 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
Watersysteem	44.551	46.249	49.119	50.405	52.859
Zuiveren	27.959	28.817	27.733	28.573	29.707
Totaal	72.510	75.066	76.852	78.979	82.566

Tabel: kwijtschelding en oninbaarheid 2022

Kwijtschelding en oninbaarheid		Taak	
in € 1.000	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2022	3.855	1.692	2.163
Jaarplan 2021	3.890	1.598	2.292

Met betrekking tot kwijtschelding en oninbaarheid wordt in de begroting uitgegaan van de inschattingen van het Noordelijk Belastingkantoor.

Tabel: Belastingheffing 2022

Taak	Jaarplan 2021	Jaarplan 2022	index JP2021 JP 2021=100
Watersysteem			
<i>Heffing/Categorie</i>			
Verontreinigingsheffing	369.074	407.917	110,5
Ingezetenen	14.493.948	15.174.411	104,7
Gebouwd	22.743.638	23.533.667	103,5
Ongebouwd	8.387.722	8.686.842	103,6
Natuur	130.832	135.736	103,7
Totaal watersysteem	46.125.214	47.938.573	103,9
Zuiveren	28.351.113	29.406.590	103,7
Totaal NZV	74.478.884	77.345.163	103,8

Tabel: Dekkingsoverzicht 2022

Taak	Belasting heffing	Kwijtschelding en oninbaar	Onttrekking Reserve	Totaal dekking	Te dekken saldolasten	Dekkingsverschil
Watersysteem						
<i>Heffing/Categorie</i>						
Verontreinigingsheffing	407.917			407.917		
Ingezetenen	15.174.411	-1.511.900		13.662.511		
Gebouwd	23.533.667	-140.000		23.393.667		
Ongebouwd	8.686.842	-40.000		8.646.842		
Natuur	135.736			135.736		
Totaal watersysteem	47.938.573	-1.691.900	0	46.246.673	46.248.663	-1.990
Zuiveren	29.406.590	-2.163.100	1.575.000	28.818.490	28.816.536	1.954
Totaal NZV	77.345.163	-3.855.000	1.575.000	75.065.163	75.065.199	-36

De netto lasten van de taak watersysteem stijgen in 2022 met 3,8% en de bruto belastingopbrengst voor de taak watersysteem met 3,9% ten opzichte van 2021. De stijging van de bruto belastingopbrengst is hoger dan de stijging van de netto lasten. Dit wordt veroorzaakt door een lichte stijging voor kwijtschelding en oninbaarheid. De stijging of daling van de tarieven van de verschillende categorieën die onder deze taak vallen, laten echter verschillen zien (zie de tabel tarievenontwikkeling). Dit wordt veroorzaakt door verschillen in de ontwikkeling van het aantal heffingseenheden per categorie en de genoemde stijging van kwijtschelding en oninbaarheid. Het tarief voor ingezetenen stijgt met 2,8% door hogere lasten voor de taak watersysteem en hogere kwijtschelding en oninbaarheid, samen 4,6%. Daar staat tegenover een stijging van het aantal heffingseenheden (ingezetenen), waar-

van het effect -1,8% is. De tarieven voor gebouwd binnendijs en buitendijs dalen omdat de gemiddelde WOZ waarde in ons gebied circa 10,0% stijgt. De tarieven binnen de categorie ongebouwd laten een stijging zien van 5,3%, dit is hoger dan 3,8% omdat het aantal heffingseenheden (hectares) is gedaald voor deze categorie. De categorie natuur laat een stijging zien van 3,7%, dit ligt in lijn met de salodokosten stijging van de taak watersysteem. Tot slot laat de verontreinigingsheffing een tariefstijging van 3,8% zien, dit tarief dient gelijk te zijn aan het tarief van de zuiveringsheffing.

De netto lasten van de taak zuiveren stijgen in 2022 met 3,0% ten opzichte van 2021. In 2021 wordt ter tariefegalisatie een bedrag van € 1.898.000 onttrokken aan de algemene reserve zuiveren. In 2022 is voor een tariefstijging zuiveren van 3,8% een onttrekking van € 1.575.000 noodzakelijk.

Tabel: overzicht tarieven 2022

Heffing/categorie	heffings-eenheid	Jaarplan 2021	Jaarplan 2022	% Mutatie	2023	2024	2025
<u>Watersysteemheffing</u>							
Ingezetenen	in € per woonruimte	94,98	97,66	2,8%	103,11	105,52	110,12
Gebouwd - binnendijs	in % WOZ - waarde	0,0561	0,0528	-5,9%	0,0534	0,0534	0,0546
Gebouwd - buitendijs	in % WOZ - waarde	0,0140	0,0132	-5,7%	0,0134	0,0134	0,0137
Ongebouwd - binnedijs	in € per ha	81,30	85,63	5,3%	91,11	93,58	98,25
Ongebouwd - wegen	in € per ha	162,60	171,26	5,3%	182,22	187,16	196,50
Ongebouwd - buitendijs	in € per ha	20,33	21,41	5,3%	22,78	23,40	24,56
Natuur	in € per ha	6,67	6,92	3,7%	7,36	7,55	7,92
<u>Verontreinigingsheffing</u>	in € per v.e.	67,72	70,27	3,8%	71,40	73,36	76,02
<u>Zuiveringsheffing</u>	in € per v.e.	67,72	70,27	3,8%	71,40	73,36	76,02

5.6 INVESTERINGSUITGAVEN

Tabel: Investeringsuitgaven 2022

Thema/programma	(1) Bestedingen	(2) Bijdragen derden	(3=1-2) Saldo	(4) Activering eigen uren	(5) Activering rente	(6=3+4+5) Investering totaal
Primaire waterveiligheid	11.641	7.281	4.360	0	2	4.361
Regionale waterveiligheid	1.750	510	1.240	63	84	1.387
Calamiteitenbeheer	20	0	20	0	0	20
Veilig leven met water	13.411	7.791	5.620	63	86	5.769
Klimaat adaptief watersysteem	17.149	1.595	15.554	1.118	475	17.146
Waterkwaliteit	6.936	2.322	4.614	403	26	5.044
Vaarwegen en recreatie	4.825	250	4.575	203	69	4.847
Voldoende en gezond water	28.910	4.167	24.743	1.724	570	27.037
Transport	3.554	0	3.554	167	48	3.769
Waterzuiveren	2.632	0	2.632	87	34	2.753
Slibverwerking	400	0	400	0	122	522
Gezuiverd water	6.586	0	6.586	254	203	7.044
Bestuur	151	0	151	0	0	151
Organisatie	0	0	0	0	0	0
Ondersteuning	1.969	0	1.969	0	0	1.969
Communicatie - Internationale samenwerking	0	0	0	0	0	0
Verbonden partijen	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid - energiezorg	0	0	0	0	0	0
Organisatie en omgeving	2.120	0	2.120	0	0	2.120
Totaal programma's	51.027	11.958	39.069	2.042	859	41.970

In 2022 is er een bestedingsraming van € 51,0 miljoen voor de investeringen.

5.7 RESERVES EN VOORZIENINGEN

Een van de uitgangspunten is het in stand houden van een zo gelijkmatig mogelijke tariefontwikkeling. Om dit te kunnen realiseren worden, waar mogelijk, de algemene reserves ingezet.

In 2022 wordt voor de taak zuiveren een bedrag van € 1.575.000 uit de algemene reserve zuiveren onttrokken. Verder wordt uit een aantal voorzieningen onttrokken ter dekking van personeelslasten, deze voorzieningen waren daartoe gevormd.

Tabel: staat van reserves en voorzieningen 2022

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN Jaarplan 2022						
Omschrijving in € 1.000	STAND 1 JANUARI	Mutaties in het jaar			STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Vermin- deringen		
		Rente	tlv expl			
Algemene reserves						
Watersysteem	4.809				4.809	48
Zuiveren	4.541			1.575	2.966	45
Bestemmingsreserves						
Watersysteem	1.750	2		90	1.661	53
Zuiveren	126				126	4
Algemeen	22				22	1
Oude leidingen	5.698				5.698	
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	16.946	2		1.665	15.283	150
Voorzieningen						
Watersysteem						
Zuiveren						
Algemeen	3.243		60	265	3.038	
TOTAAL VOORZIENINGEN	3.243		60	265	3.038	

5.8 FINANCIERING

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, samen met het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor sturing en beheersing van de treasuryfunctie. In oktober 2019 is het treasurystatuut geactualiseerd.

Er wordt gewerkt met een treasury speerpuntenlijst, waarin ontwikkelingen van het afgelopen jaar en operationele doelstellingen en acties voor het komende jaar vastgelegd zijn. Deze lijst wordt in de treasurycommissie besproken en geëvalueerd. De uitgangspunten voor het plan liggen vast in het treasurystatuut en in deze paragraaf.

In 2022 maar ook in de komende jaren staan er forse investeringen op het programma, zoals de investering in het nHWBP-project Lauwersmeerdijk, versterking Eemskanaalkade, RWZI Westerkwartier, de gebiedsinrichting van het Zuidelijke Westerkwartier en kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer. Volgens de huidige liquiditeitsprognose stijgt de financieringsbehoefte zodanig, dat er in de eerste helft van 2022 een langlopende geldlening moet worden afgesloten.

Schuldenlast

In de begroting wordt het algemeen bestuur geïnformeerd over de meest actuele stand van het schuldenplafond. Hierbij wordt tevens een prognose gegeven voor het komende jaar en de drie jaar daaropvolgend. Deze prognose is gebaseerd op het verwachte tekort aan financieringsmiddelen, dat

een saldo is van inkomsten (vooral belastingen) en uitgaven (exploitatiekosten en investeringen). Met name de hoogte van de investeringen is bepalend voor het grootste gedeelte van het financieringsstekort.

De investeringsplanning voor de komende jaren is gebaseerd op ramingen. Per jaar zullen prognoses voor de komende jaren worden bijgesteld door verschuiving in tijd, prioritering dan wel in benodigde middelen.

De investeringsraming laat zien dat voor het komende jaar het totale investeringsvolume € 37,6 miljoen (bij een optimale realisatie) is. Op basis van de verwachte investeringsuitgaven voor de komende jaren is de schuldenlast opnieuw in kaart gebracht. Voor 2021 en 2022 betekent dit dat het schuldenplafond zich ontwikkelt van eind 2021 € 228 miljoen schuldenlast naar eind 2022 € 233 miljoen schuldenlast.

De liquiditeitsprognose voor de jaren na 2022 laat zien dat er opnieuw extra externe middelen via leningen nodig zijn. In 2023 komt het schuldenplafond daardoor boven de € 250 miljoen uit, waardoor het vastgestelde kader moet worden verhoogd naar € 300 miljoen. Na de piek van 2024 zien we een dalende trend.

Grafiek: Ontwikkeling schuldenlast 2022

Rentevisie

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen wordt de rentevisie geactualiseerd. De rentevisie is gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de Nederlandse Waterschapsbank. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het vroegtijdig afsluiten van een nieuwe geldlening indien een rentestijging wordt verwacht.

De korte rente stijgt. Dit loopt in lijn met de afgegeven verwachtingen van de Nederlandse Bank. De onderliggende reden is de inmiddels verhoogde rente (Euribor). In oktober was het tarief -0,5%, de verwachting is voor 2022 dat we uitkomen tussen -0,4% en -0,2%. Dit is in lijn met de marktverwachting.

Tabel: Financieringsbehoefte Jaarplan 2022 (x € 1.000)

Financieringspositie Jaarplan 2022		
Omschrijving	31-12-2022	1-1-2022
Activa		
Materiële en immateriële vaste activa	276.833	259.292
Financiële vaste activa	264	264
A. Totaal vaste activa	277.097	259.556
Passiva		
Algemene reserve	7.775	9.350
Overige reserves	7.508	7.596
Totaal eigen vermogen	15.283	16.946
Voorzieningen	3.038	3.243
Vaste geldleningen (lang)	227.884	242.807
Waarborgsommen	32	32
Totaal vreemd vermogen	227.916	242.839
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)	246.237	263.028
A-B Financieringstekort	30.860	-3.472

Financieringstekort

Indien het financieringstekort ultimo 2022 geheel gedekt wordt met langlopende leningen, dan bedraagt de vaste schuld eind 2022 plm. € 233 miljoen.

Het financieringstekort komt in het jaar 2022 naar verwachting uit op € 30,9 miljoen vanwege een toename in de investeringen.

Het is op dit moment nog steeds aantrekkelijk om zoveel mogelijk met kort geld te financieren. Dit betekent dat er een kortlopende kasgeldlening wordt afgesloten wanneer er een financieringstekort is. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkelingen, liquiditeitsprognoses en de geldende wettelijke kaders wordt de financiering met kort geld omgezet naar een langlopende geldlening. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Artikel 4 lid 2 van de Wet FIDO schrijft voor dat wanneer een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, het daarvan de toezichthouder op de hoogte stelt en met een plan komt om binnen de kasgeldlimiet te komen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het kortlopend vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2022: 91,3 miljoen). Voor deze begroting betekent dit een kasgeldlimiet van € 21 miljoen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. De renterisiconorm is be-

doeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Het is niet toegestaan de renterisiconorm te overschrijden. Als norm voor het renterisico wordt een percentage van 30% van het begrotingstotaal aangehouden. Voor 2022 betekent dit een bedrag van € 27,4 miljoen. Het bedrag waarover in 2022 renterisico wordt gelopen bedraagt € 14,9 miljoen en bestaat uit aflossingen op de vaste geldleningen.

Vaste activa

Het onderdeel vaste activa heeft betrekking op de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2022. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2020 en de geactualiseerde voorgenomen investeringen voor het jaar 2021. Hierbij zijn tevens inbegrepen de investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2022 van de investeringen bedraagt € 20,8 miljoen. In deze begroting is ervan uitgegaan dat de voorgenomen investeringen 2022 worden gerealiseerd.

Eigen vermogen

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen.

Voorzieningen

In de begroting 2022 is ten laste van de voorzieningen een bedrag van € 265.000 gebracht. Het betreft onttrekkingen uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig bestuur en personeel.

Vreemd vermogen

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 1,6% per ultimo 2021.

EMU saldo

Ter bescherming van de euro is in het Stabiliteits- en groeipact (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen;
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid. De vier Nederlandse overheden zijn er samen verantwoordelijk voor dat ons land gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) moeten de vier overheden ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent worden gesteld vanuit de Europese Unie, met name EMU-saldo en EMU-schuld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 t/m 2022:

- De ruimte voor de decentrale overheden is 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP).
- De ruimte wordt als volgt onderverdeeld (voorheen was deze ruimte niet onderverdeeld): 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen.

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2022 tot een maximaal EMU-tekort van € 447.400.000 in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' (2021 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een EMU-referentiewaarde voor Noorderzijvest van € 10,6 miljoen. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS.

Tabel: opbouw EMU-saldo

EMU-saldo Jaarplan 2022 en doorkijk 2023-2025				
Omschrijving	Jaarplan 2022	2023	2024	2025
1. EMU/exploitatiesaldo	-1.575	0	0	0
2. Invloed van investeringen				
Bruto investeringen	-53.928	-108.160	-93.788	-68.626
Investingssubsidies en bijdragen	11.958	39.849	39.240	29.754
Verkoop van activa	0	0	0	0
Afschrijvingen	20.758	22.400	22.408	22.497
	-21.212	-45.912	-32.140	-16.375
3. Invloed van voorzieningen				
Toevoegingen aan voorzieningen				
- t.l.v. de exploitatie	60	60	60	60
- t.g.v. de exploitatie	0	0	0	0
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-265	-265	-265	-265
Externe vermeerderingen				
Externe verminderingen				
	-205	-205	-205	-205
4. Deelnemingen en aandelen				
Boekwinst	0	0	0	0
Boekverlies	0	0	0	0
	0	0	0	0
Totaal EMU-saldo	-22.992	-46.117	-32.345	-16.580

Conclusie: we overschrijden de referentiewaarde (€ 10,6 miljoen) zeer ruim. Maar een individueel waterschap wordt er niet op 'afgerekend' en bovendien wordt op rijksniveau (3%) gekeken. De totale overheidssector valt ruim binnen deze norm.

5.9 RISICOPARAGRAAF

Bij het uitvoeren van haar activiteiten heeft Noorderzijvest te maken met risico's en onzekerheden. Door het uitvoeren van risicomanagement borgt Noorderzijvest de continuïteit en kwaliteit van de werkzaamheden en de financiële positie van het waterschap. Veelal worden risico's afgedekt door het opzetten van procedures, door het afsluiten van verzekeringen of door het treffen van voorzieningen. Daarentegen zijn er ook risico's die niet afgedekt kunnen worden deze maatregelen, deze zullen gedekt moeten worden uit de algemene reserve.

Hierna wordt ingegaan op de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's.

In formule weergegeven:

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{(rest) risico's}}$$

Met beschikbare weerstandscapaciteit is bedoeld de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om mogelijke toekomstige voorvallen waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Bestuurlijke risico's

De bestuurlijke risico's zijn opgenomen in het strategisch risicodossier. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De laatste actualisatie heeft plaatsgevonden in oktober 2021 en is met het managementteam en met de portefeuillehouder financiën besproken. Met het dagelijks bestuur zal het dossier eind 2021 worden besproken.

Vorig jaar waren de risico's in samenhang met de coronacrisis nog expliciet opgenomen in het risicodossier. In 2021 is gebleken dat deze risico's grotendeels zijn uitgebleven. De verwachting is dat in 2022 dit ook grotendeels uit zal blijven.

De belangrijkste risico's (hoge kans op voorkomen en een hoge impact op de organisatie) die bestuurlijke aandacht vragen zijn:

- Het risico dat er geen of onvoldoende bestuurlijk draagvlak is voor de uitvoering en of continuering van strategische plannen zoals maatregelen voor Droge Voeten 2050, Kaderrichtlijn Water, digitalisering of de klimaatmaatregelen. Oorzaken hiervoor kunnen zowel binnen het waterschap (bijvoorbeeld doordat bestuurlijk andere keuzes worden gemaakt) als buiten het waterschap liggen (samenwerkingspartners nemen onvoldoende maatregelen). De ontwikkelingen kunnen tevens sneller gaan dan verwacht. Een voorbeeld hiervan is de klimaatontwikkeling. Op basis van de ervaringen in afgelopen jaren moeten er wellicht eerder maatregelen worden genomen. Dit alles vraagt om het maken van keuzes, met partners tijdig te overleggen en het nemen van maatregelen in de komende jaren.
- Bij het vaststellen van het jaarplan 2018 is door het algemeen bestuur besloten een kader te stellen aan het schuldenplafond van € 250 miljoen. Het risico bestaat dat voorgenomen investeringen en daarmee de doelen van het waterschap op termijn niet kunnen worden behaald. In het Waterbeheerplan 2022-2027 is ingezet op een gemiddeld investeringsvolume tussen de € 40 en

€ 50 miljoen per jaar om dit risico te beheersen. Bij het bereiken van het maximum zullen echter bestuurlijke keuzes moeten worden gemaakt.

- Door de huidige lage rentestand is het risico van toekomstige hogere rentelasten aanwezig. Dit geeft een opwaartse druk op de tarieven en/of een beperking van de ruimte voor andere exploitatielasten. Door het volgen van de marktontwikkelingen en inspelen op toekomstige stijgingen wordt dit risico beperkt.
- De risico's vanuit informatiebeveiliging en privacy hebben vooral te maken met het beschermen van (privacy)gevoelige data. Door hiaten in de informatiebeveiliging kan de ICT omgeving in handen van kwaadwillende vallen of door onjuist menselijk handelen kunnen persoonsgegevens in verkeerde handen terechtkomen. Een incident kan onder andere leiden tot reputatieschade en discontinuïteit van de bedrijfsprocessen. Binnen Noorderzijvest hebben de thema's informatiebeveiliging en privacy hoge prioriteit. De doelstelling is om door te groeien richting niveau 4 van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Hiervoor zijn diverse acties in gang gezet. Eind 2021 / begin 2022 voert een externe partij een landelijke audit uit naar informatiebeveiliging en privacy.
- Operationele risico's kunnen een bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden zijn het niet op orde hebben van het watersysteem of het niet nakomen van bestuurlijke afspraken. Het niet adequaat inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen of het niet voldoende bewust zijn van de omgeving bij projecten kunnen eveneens bestuurlijke impact hebben.

Bedrijfsvoering risico's

De ervaring leert dat de meeste bedrijfsvoering risico's min of meer structureel van aard zijn. Desondanks doen zij zich in de praktijk niet veelvuldig voor. Op een enkele uitzondering na is de kans op voorkomen laag ingeschat. Incidenteel doet zich een risico voor zoals het overstromingsrisico bij de regionale keringen, een storm bij de primaire keringen en/of de gevolgen van extreem wateroverlast of juist watertekort. Uit de actualisering van de risico's zijn er twee nieuwe risico's opgenomen

- Het risico omtrent het project van vervanging van de filterpersen op Garmerwolde. Momenteel wordt hier een discussie gevoerd met de aannemer.
- Het risico omtrent de verwachte stijging van de materiaal- en grondstofprijzen.

Het vorig jaar opgenomen risico inzake versterking van het Eemskanaal en de discussie over de bijdrage van Rijkswaterstaat is komen te vervallen. Met Rijkswaterstaat is hier een overeenkomst over bereikt.

De belangrijkste risico's die mogelijk een toekomstig effect hebben op het weerstandsvermogen zijn:

- **Veilig leven met water:** risico van doorbraak van de primaire of regionale kering met als gevolg overstroming. Door onze keringen op orde te hebben en houden wordt dit risico beperkt.
- **Voldoende en gezond water:** de kosten bodemdaling door aardgaswinning worden op lange termijn niet of onvoldoende vergoed door derden (NAM). Vooralsnog biedt de overeenkomst uit 1983 voldoende financiële waarborgen. Desondanks zal de bestuurlijke discussie hierover in relatie tot het gasbesluit 2018 worden gecontinueerd.
- **Gezuiverd water:** het risico is dat op termijn onvoldoende geld beschikbaar is voor het verwijderen van de buiten gebruik gestelde leidingen. Dit omdat het daarvoor aanwezige fonds onvoldoende rendement oplevert gezien de lage rentestand van dit moment. Dit is een gedeeld risico met het waterschap Hunze en Aa's.
- **Organisatie en omgeving:** een risico is dat medewerkers niet op de goede plaats zitten door toenemende eisen die gesteld worden. Eén van de ontwikkelsporen, toekomstfit, vraagt hier extra aandacht.

Naast de risico's die ten laste van het weerstandsvermogen komen, zijn er bedrijfsvoeringsrisico's die ten laste van de post onvoorzien komen. Voorbeelden van dergelijke risico's zijn een breuk in een persleiding, een faillissement van een leverancier, kortdurende uitval van infrastructuur of schade aan eigendommen van derden. In de exploitatiebegroting is hiervoor een post onvoorzien opgenomen. Deze is echter beperkt van omvang (€ 10.000). Vooral nog wordt ervan uitgegaan dat er voldoende middelen in de exploitatiebegroting zijn opgenomen om eventuele tegenvallers op te vangen.

Beschikbare vermogen versus omvang risico's

Ultimo boekjaar 2020 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen (na resultaatbestemming) in totaal € 11,2 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

- Watersysteembeheer € 4,8 miljoen
- Zuiveringsbeheer € 6,4 miljoen

In de begroting 2021 is een beroep gedaan op de algemene reserve voor de taak watersysteem van € 22.000 en voor de taak zuiveringsbeheer van € 1,9 miljoen. Hierdoor is de reserve voor watersysteem eind 2021 € 4,8 miljoen en voor zuiveren eind 2021 € 4,5 miljoen op begrotingsbasis is.

De eerder genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 3,2 miljoen bedraagt (was € 3,0 miljoen). Hierbij zijn de risico's van doorbraak primaire kering en het niet voldoen aan de vigerende normen voor de primaire kering (programma Veilig leven met water) niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in het jaarplan.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstands-capaciteit wenselijk van € 2,7 miljoen (stijging van 0,1 miljoen) en voor de taak zuivering € 0,5 miljoen (stijging van 0,1 miljoen).

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Voor beide taken in totaal bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2021 3,5. Dit komt met name door het overschot voor de taak zuiveren. Per taak is de stand als volgt:

	Weerstandsvermogen				
	Beschikbaar	Benodigd	Factor	Overschot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm (0,8)
Watersysteem	4.829	2.679	1,8	2.150	2.686
Zuiveren	6.439	537	12	5.902	6.010
Totaal	11.268	3.216	3,5		

In het beleid rondom het vermogen is vastgelegd dat er algemene reserves per taak worden aangehouden. Voor de taken watersysteem en zuiveren is hierbij nog geen rekening gehouden met de begrote onttrekking in 2021 van respectievelijk € 22.000 en € 1,9 miljoen. Als rekening wordt gehouden met de minimum norm van 0,8 dan is er een overschot voor watersysteem van ruim € 2,7 miljoen en het overschot voor zuiveren bedraagt € 6 miljoen. Uit een vergelijking van het weerstandsvermogen met andere waterschappen (basis: benchmark Waterschapspeil 2020) blijkt dat de aanwezige weerstandscapaciteit tussen de 1 en 15 keer bedraagt. De meesten zitten tussen 1 en 4 keer. Bij Noorderzijvest bedraagt dit voor beide taken samen 3,5.

5.10 VERBONDEN PARTIJEN

Waterschap Hunze en Aa's

Tussen waterschap Hunze en Aa's en waterschap Noorderzijvest wordt samengewerkt ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupures en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan. Het aandeel van het waterschap Noorderzijvest bedraagt 57%.

Noordelijk Belastingkantoor

Met ingang van 2018 heft en int het Noordelijk Belastingkantoor de waterschapbelastingen voor de waterschappen Wetterskip Fryslân, Hunze & Aa's en Noorderzijvest. Daarnaast heft het Noordelijk Belastingkantoor de gemeentelijke belastingen voor andere gemeenten in Noord-Nederland. Het aandeel in de exploitatiekosten bedraagt 13,2%. Vanaf 2021 gaat Noorderzijvest de IT-ondersteuning voor haar rekening nemen.

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is opgericht om, vooral op het gebied van Informatie- en Communicatie-technologie, producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Binnen Het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht. Tussen deze onderdelen is een strikt financiële scheiding aangebracht, zodat waterschappen die niet aan facultatieve taken deelnemen hierover geen financieel risico lopen.

De Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Hoofddoelstelling van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De bank streeft niet naar maximale winst, maar naar een bij het karakter van de bank passend optimaal resultaat. Waterschap Noorderzijvest is eigenaar van ruim 2% van de aandelen.

N.V. Groninger Monumenten Fonds

De N.V. Groninger Monumenten Fonds is in 2003 door acht partijen opgericht met als doelstelling een wezenlijke bijdrage te leveren aan het in standhouden en beheren van een deel van het cultureel erfgoed in de provincie Groningen. Het waterschap is eigenaar van ruim 9% van de aandelen.

Samenwerking in de waterketen

In 2014 is de samenwerkingsovereenkomst WKGD vastgesteld in de besturen van de gemeenten, waterschappen en waterbedrijven in Groningen en Noord-Drenthe. We hebben actief samengewerkt aan de thema's van het landelijk Bestuursakkoord Water, zoals ook 46 vergelijkbare regio's in het land.

De samenwerkingsovereenkomst heeft ons een bloeiende samenwerking gebracht. In de regio heeft de regiegroep gezorgd voor het ontwikkelen van verschillende activiteiten: gezamenlijk aanbesteden, gezamenlijk meten en monitoren, gezamenlijk gegevensbeheer en het ontwikkelen van de digitale waterketenkaart. In de vijf clusters is op operationeel gebied een diversiteit aan projecten tot stand gekomen. Afvalwaterplannen, opstellen waterkaarten, gezamenlijk aanbesteden, dienstverleningsovereenkomsten en onderzoek naar optimalisatie zijn daar voorbeelden van.

We hebben ons gericht op vier doelen, de 3K+D: Kosten minder laten stijgen, Kwaliteit verbeteren, Kwetsbaarheid verlagen en Duurzaamheid vergroten. Voor wat betreft de kosten minder laten stijgen zijn we met vlag en wimpel geslaagd. Voor de andere drie onderdelen hebben we belangrijke stappen gezet en zijn we goed op weg. Maar hier hebben we tot 2025 nog volop werk aan.

In 2020 startte een nieuwe fase. In deze nieuwe fase is de prioriteit verschoven: Duurzaamheid en Kwetsbaarheidsvermindering werden de belangrijkste ontwikkelthema's. Voor kwetsbaarheid en duurzaamheid liggen er nog steeds grote opgaven. De tijd die nodig is geweest voor het organiseren van samenwerking en het beslag dat herindelingstrajecten hebben gelegd, maakt dat hier nog veel te doen is. Duurzaamheid wordt in relatie tot de klimaatproblematiek, de Regionale Energie Strategie en de beschikbare zoetwatervoorraad steeds belangrijker en vraagt om meer aandacht, circulair denken en sturing. Hierin gaan we sterker focussen op de voordelen die door de samenwerking zijn te halen. Voor wat betreft de kostenontwikkeling ligt de focus op beheersen.

We delen kennis en ervaringen om van elkaar te leren. We werken samen. We werken tegen de laagst maatschappelijke kosten of liever gezegd tegen de meest verantwoorde maatschappelijke kosten. Omdat we vinden dat we ook de kosten over de langere termijn moeten verdisconteren in projecten. Hierin vindt de samenwerking een belangrijke basis die ook in de komende vijf jaar recht overeind blijft.

We zijn ons bewust dat we werken in een keten en dat iedere organisatie daar afzonderlijk aan bijdraagt. Uiteindelijk leidt dat tot een minder snelle verhoging van lasten voor onze inwoners en bedrijven.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast zijn we nog enkele samenwerkingsverbanden aangegaan met andere overheden. Een voorbeeld is die voor de aanleg, het beheer, onderhoud en instandhouding van systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). Verder kan genoemd worden de beheerovereenkomst met betrekking tot zuiveringstechnische werken tussen Waterschap Noorderzijvest en Wetterskip Fryslân en Waterschap Drents Overijsselse Delta. Sinds het jaar 2000 zijn afspraken gemaakt over het beheer en de verdeling van kosten. Tenslotte neemt Noorderzijvest deel in de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en in de Unie van Waterschappen.

6. VASTSTELLEN BEGROTING 2022

Het algemeen bestuur van Waterschap Noorderzijlvest:

overwegende dat de ontwerp Begroting 2022 gedurende veertien dagen ter inzage heeft gelegen; gezien het door het dagelijks bestuur van het waterschap Noorderzijlvest opgesteld ontwerp van het Jaarplan 2022 d.d. 2 november 2021; gelet op artikel 100 van de Waterschapswet.

1. Het Jaarplan 2022 van het waterschap Noorderzijlvest als volgt vast te stellen:

Naar de programma's van het waterschap:		
Waterveiligheid	€	10.741.000
Voldoende en gezond water	€	23.476.000
Gezuiverd water	€	18.278.000
Bestuur & Organisatie	€	<u>22.571.000</u>
Totaal generaal	€	75.066.000
naar kosten- en opbrengstensoorten:		
Totaal van de lasten	€	91.593.000
Totaal aan baten zonder omslagen en onttrekking reserve	€	<u>16.527.000</u>
	€	75.066.000
Te dekken door omslagen en heffingen:		
Watersysteem	€	46.249.000
Zuiveren	€	<u>27.242.000</u>
	€	73.491.000
Te dekken door onttrekking algemene reserve zuiveren:		€ 1.575.000
Te dekken door onttrekking algemene reserve watersysteem:		€ -
	€	75.066.000

2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2023 - 2025;
3. De uit de Begroting 2022 voortvloeiende Tarievennota 2022 vast te stellen;
4. De uit de Begroting 2022 voortvloeiende Belastingverordeningen 2022 vast te stellen;
5. Een krediet van in totaal € 13.355.300 voor de uitvoering van 22 projecten, in de Begroting 2022 gecategoriseerd met de letter 'A'.

Aldus besloten in de vergadering van het algemeen bestuur van Waterschap Noorderzijlvest, gehouden op 24 November 2021 te Groningen.

Het Algemeen Bestuur:

Bert Middel, dijkgraaf

Bas Tammes, secretaris-directeur

BIJLAGEN BEGROTING 2022-2025

Bijlage 1: Investeringsplan 2022-2025

Tabel: investeringen in de voorbereidingsfase per thema

		Restant (raming)		Bestedingen		
x € 1.000		2021	2022	2023	2024	2025
2A	Overlopende projecten	200	50	-	-	-
3A	Overlopende projecten	1.151	234	-	-	-
3B	Overlopende projecten	905	637	-	-	-
3C	Overlopende projecten	105	110	-	-	-
4C	Overlopende projecten	225	175	-	-	-
Totaal		2.586	1.206	-	-	-

Tabel: investeringsplan 2022 - 2025 per jaar/per status A/B/C

		Restant (raming)		Bestedingen		
Totaal		2021	2022	2023	2024	2025
A		0	5.142	5.497	5.391	5.426
B		0	17.132	83.835	76.901	54.681
C		66.477	27.547	15.114	8.776	6.830
TOTAAL		66.477	49.820	104.446	91.067	66.937

Vaststelling krediet:

- A. Vaststelling krediet bij jaarplan 2022
- B. Apart voorstel in 2021/2022 aan Algemeen Bestuur
- C. Krediet reeds eerder vastgesteld

Tabel: Investeringsplan 2022 - 2025 per project/programma/thema

Thema	Omschrijving	x € 1.000	Totaal	Restant (raming)		Bestedingen					A/B/C
				2021	2022	2023	2024	2025			
1A	Bijdr. Hoogwaterbeschermingsprogramma(N)		11.100	0	3.000	2.700	2.700	2.700	2.700	A	
1A	Onderzoeks- en uitvoeringsprogramma Basiseisen Zorgplicht		150	0	0	0	50	100	0	A	
1A	Uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid		750	0	50	250	450	0	0	A	
1A	Dubbele Dijk erosie-onderzoek		3.050	0	2.900	150	0	0	0	B	
1A	nHWBP project Lauwersmeerdijk		89.000	0	0	30.000	30.000	29.000	0	B	
1A	Westelijke havendam Lauwersoog groot onderhoud		2.500	0	0	0	2.000	500	0	B	
1A	nHWBP project Delfzijl-Eemshaven		126.179	994	50	50	450	50	0	C	
1A	nHWBP project Lauwersmeerdijk(V)		18.674	4.221	3.851	0	0	0	0	C	
1A	nHWBP projecten Prim. ker		4.750	4.750	950	950	950	950	0	C	
1A	Toetsing primaire kering 2016-2023		2.350	296	20	165	0	0	0	C	
1A	Veldmetingen		9.535	5.980	800	650	650	650	650	C	
1A	Zorgplicht review primaire keringen		200	117	20	97	0	0	0	C	
1B	Toetsing 3e ronde +ontwikkeling adaptatie strategie boezem (incl. Lauwersmeer)		100	0	0	0	50	50	0	A	
1B	Toetsing beheergebied NBW		100	0	0	0	50	50	0	A	
1B	Toetsing regionale keringen		75	50	50	0	0	0	0	C	
1B	Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019		51.490	6.450	1.700	3.300	0	0	0	C	
1C	Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater		195	68	20	20	0	0	0	C	
2A	Freshem.		50	0	0	0	0	50	0	A	
2A	Ontwikkeling slimmer sturen (voorheen WAM kwantiteit)		100	0	0	0	50	50	0	A	
2A	Renovatie gemaal de Waterwolf		340	0	40	150	150	0	0	A	
2A	Tractie (kranen, maaiparaatuur en tractoren en auto's)		2.700	0	550	750	700	700	0	A	
2A	Uitvoeringsprogramma peilbesluiten 2022-2027 voorbereidingskosten		260	0	65	65	65	65	65	A	
2A	Zoet op Zout Lauwersmeer		250	0	50	50	75	75	0	A	
2A	Groot onderhoud spuitcomplex Cleveringsluizen		968	0	230	205	0	533	0	B	
2A	Herstel kades 2e schil		450	0	225	225	0	0	0	B	
2A	Klimaatadaptatie		1.200	0	300	300	300	300	0	B	
2A	Klimaatmaatregelen Sted.w Gr. Zuid		1.470	0	441	515	515	0	0	B	
2A	Kop van Drenthe		450	0	0	50	100	300	0	B	
2A	Maatregelen zandgronden		300	0	0	0	50	250	0	B	

Thema	Omschrijving	x € 1.000		Bestedingen					A/B/C
		Totaal	Restant (raming) 2021	2022	2023	2024	2025		
2A	Peilbesluit Paterswoldsemeer	1.800	0	200	1.200	400	0	B	
2A	programming gemalen 10 - 50 m3	200	0	0	0	0	200	B	
2A	programming gemalen tot 10 m3	250	0	0	0	0	250	B	
2A	Realisatiekosten peilbesluiten in voorbereiding (fivelingo en fledderbos)	1.000	0	0	0	0	1.000	B	
2A	Structuurverbetering kleigronden (verv Gouden gr.)	550	0	0	0	50	500	B	
2A	Uitbreiding gemaal HD Louwes(N)	21.992	0	3.951	11.040	6.000	1.000	B	
2A	Uitvoering oeververdedigingen	2.000	0	500	500	500	500	B	
2A	uitvoeringsprogramma kunstwerken	550	0	0	0	50	500	B	
2A	Uitvoeringsprogramma peilbesluiten (bestek + realfase)(N)	4.910	0	1.410	1.500	2.000	0	B	
2A	Voorbereiding gemaal De Drie Delfzijlen	3.665	0	165	1.500	1.500	500	B	
2A	Waterstructuurplan Westrand(N)	300	0	300	0	0	0	B	
2A	ZWK Dwarsdiep(N)	8.880	0	0	2.640	5.280	960	B	
2A	Freshem	150	150	50	50	50	0	C	
2A	Herinrichting Helwerdermaar (uitvoering)	1.233	718	150	568	0	0	C	
2A	Herstel kades 2e schil (N)	300	300	120	0	0	0	C	
2A	Onderleider gemaal het Anker	608	523	442	0	0	0	C	
2A	Ontwikkeling WAM waterkwaantiteit	200	105	50	50	0	0	C	
2A	Optimalisatie Onlanden (realisatie)	7.305	6.752	400	620	3.000	2.739	C	
2A	Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017-2021	1.494	355	120	0	0	0	C	
2A	Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis(N)	5.400	4.445	1.050	1.085	1.120	1.190	C	
2A	Terugdringen smalle maaipaden	375	340	25	25	25	25	C	
2A	Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's)2022	1.000	400	400	0	0	0	C	
2A	Uitvoering Deitaprogramma Zoetwater	696	96	96	0	0	0	C	
2A	Uitvoering renovatie/optimalisatie Rottegat	1.263	123	9	0	0	0	C	
2A	Uitvoeringsprogramma peilbesluit De Delthe	1.229	561	509	0	0	0	C	
2A	Uitvoeringsprogramma peilbesluiten (bestek + realfase)	690	355	335	0	0	0	C	
2A	Waterstructuurplan Westrand	412	172	172	0	0	0	C	
2A	ZWK	19.485	3.962	3.783	0	0	0	C	
2A	ZWK Dwarsdiep	2.100	1.860	960	900	0	0	C	

Thema	Omschrijving	x € 1.000					Bestedingen					A/B/C
		Totaal	Restant (raming)				2021	2022	2023	2024	2025	
2B	KRW maatregelen Eelderdiep(N)	65	0	0	0	0	65	0	0	0	0	A
2B	Vermind. Landb.w.em (bijdr NZV aan DAW)(N)	535	0	167	167	101	167	101	101	101	101	A
2B	KRW 2016-2021	1.100	0	50	350	350	350	350	350	350	350	B
2B	KRW fase 3 Paterswoldsemeer (N)	1.590	0	636	636	318	636	318	318	0	0	B
2B	KRW vanaf 2022	7.125	0	400	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.725	2.725	B
2B	Project Zaagblad en Stenhorsten	450	0	0	0	200	0	200	200	250	250	B
2B	Uitvoeren oplossen vismigratie knelpunten(N)	509	0	0	0	0	0	0	0	509	509	B
2B	Verminderen eff effluent a/rwzi Dwarsdiepgebied	1.450	0	483	483	483	483	483	483	0	0	B
2B	Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater	980	664	300	250	114	250	114	114	0	0	C
2B	KRW maatregelen Eelderdiep	580	518	200	318	0	318	0	0	0	0	C
2B	KRW maatregelenpakket Pwolveer 22-27	695	495	495	0	0	0	0	0	0	0	C
2B	KRW oevers 2020-2022	848	515	348	167	0	167	0	0	0	0	C
2B	Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	3.607	1.752	1.752	0	0	0	0	0	0	0	C
2B	Uitvoeren oplossen vismigratie knelpunten	1.692	1.652	575	575	502	575	502	502	0	0	C
2B	Vermind. Landb.w.em (bijdr NZV aan DAW)	4.585	2.218	1.531	689	0	689	0	0	0	0	C
2C	Gebiedsplan Aduarderdiep	3.850	0	1.800	2.050	0	2.050	0	0	0	0	B
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2019)(N) (4/5)	1.210	0	0	0	605	0	605	605	605	605	B
2C	Restauratie cultuurhistorische monumenten(N)	800	0	0	150	250	150	250	250	400	400	B
2C	Constructief onderzoek drie bruggen	45	30	30	0	0	0	0	0	0	0	C
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2019) clust.(2/3)	4.125	4.125	2.160	0	0	2.160	0	0	0	0	C
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2019) clust.(3/4)	0	0	0	1.745	220	1.745	220	220	0	0	C
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2019).	1.685	530	520	0	0	520	0	0	0	0	C
2C	Monitoring Vaarwegen	135	95	70	25	0	25	0	0	0	0	C
2C	Restauratie cultuurhistorische monumenten	595	245	245	0	0	245	0	0	0	0	C
3A	Renovatie rioolgemaal fase 5 vanaf 2024	150	0	0	0	50	0	50	50	100	100	A
3A	Revisie en vervanging leidingen	1.320	0	620	700	0	700	0	0	0	0	A
3A	Vervanging leidingen	350	0	0	0	100	0	100	100	250	250	A
3A	RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering(N;3A)	23.900	0	2.200	13.100	8.000	13.100	8.000	8.000	600	600	B
3A	Vervangen leiding Groningen-Garmerwolde	950	0	0	0	0	0	0	0	950	950	B

Thema	Omschrijving	Totaal	Restant (raming)					Bestedingen					A/B/C
			2021	2022	2023	2024	2025	2023	2024	2025			
			x € 1.000										
3A	Winsum- bouw persleiding 1 Onderdendam-Winum incl gemalen	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	200	B
3A	Aanleg persleiding Garmerwolde Eemshaven incl gemeaal	3.150	690	250	720	0	0	0	0	0	0	0	C
3A	Renovatie rioolgemaal fase 4 vanaf 2019	1.050	1.000	250	650	0	0	0	0	0	0	0	C
3B	Meetapparatuur lachgas en methaangas	800	0	100	100	300	300	300	300	300	300	300	A
3B	KRING 2 Winsum	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	200	B
3B	Maatregelen routekaart Groningen	12.000	0	200	300	3.500	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	B
3B	Onderzoek medicijnresten RWZI Garmerwolde(N)	4.140	0	0	440	2.500	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	B
3B	RWZI Westerkwartier amoveren zuivering	300	0	0	0	0	300	300	300	300	300	300	B
3B	RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering(N;3B)	22.400	0	600	13.500	7.700	600	600	600	600	600	600	B
3B	Vervanging WKK installatie of Groegasinstallatie	1.600	0	0	0	100	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	B
3B	Aanleg zonneparken bij RWZI's	2.700	636	0	0	0	700	700	700	700	700	700	C
3B	Energieutraal 2025 (reeds verstrekt)	1.300	968	225	225	150	150	150	150	150	150	150	C
3B	Inrichting Centrale Informatiekamer CIK	200	94	55	0	0	0	0	0	0	0	0	C
3B	Onderzoek medicijnresten RWZI Garmerwolde	300	200	200	0	0	0	0	0	0	0	0	C
3B	Vervangen meetapparatuur RWZI Garmerwolde	250	250	250	0	0	0	0	0	0	0	0	C
3B	Vervangen procesautomatisering RWZI's (vanaf 2019)	2.070	1.052	365	500	75	0	0	0	0	0	0	C
3C	Realisatie slibbehandeling RWZI Garmerwolde (fase 2, droging/transport)(N)	3.290	0	140	1.000	2.150	0	0	0	0	0	0	B
3C	Vervanging filterpersen RWZI Garmerwolde	8.324	589	150	0	0	0	0	0	0	0	0	C
4A	Verkiezingen 2027.	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	70	A
4A	Verkiezingen 2023	430	302	70	220	0	0	0	0	0	0	0	C
4A	Verkiezingen 2027	70	70	0	0	70	0	0	0	0	0	0	C
4A	Waarhuis Schouwerzijl	81	81	81	0	0	0	0	0	0	0	0	C
4C	Datagedreven werken	1.000	0	250	250	250	250	250	250	250	250	250	A
4C	Huisvesting (uitvoering)	1.000	0	250	250	250	250	250	250	250	250	250	A
4C	Teams hardware	130	0	0	0	0	0	0	0	0	0	130	A
4C	Vernieuwing infrastructuur buitenlokaties.	135	0	0	0	0	0	0	0	0	0	135	A
4C	Archieven op orde	100	75	75	0	0	0	0	0	0	0	0	C
4C	Digitale toegankelijkheid	160	90	95	0	0	0	0	0	0	0	0	C
4C	DMS	185	75	75	0	0	0	0	0	0	0	0	C

x € 1.000		Restant (raming)					Bestedingen				
Thema	Omschrijving	Totaal	2021	2022	2023	2024	2025	A/B/C			
4C	Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	1.876	1.876	500	500	500	376	C			
4C	Huisvesting (uitvoering)	2.018	39	39	0	0	0	C			
4C	Vernieuwing infrastructuur buitenlokaties	200	200	0	0	200	0	C			
4C	Vervanging laptops en tablets	310	310	310	0	0	0	C			
4C	Vervanging Netwerk	200	200	200	0	0	0	C			
4C	Vervanging SAN	700	700	0	0	700	0	C			
		556.634	66.477	49.820	104.446	91.067	66.937				

*Voor deze kredieten geldt dat gelijktijdig met het jaarplan alleen de besteding 2022 wordt vastgesteld.

Toelichting: A investeringen 2022 - 2025

1. Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma *

Landelijk is afgesproken dat vanaf 2011 de kosten van de maatregelen vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor 50% betaald worden door de waterschappen en 50% door het Rijk. Jaarlijks dragen de waterschappen hiervoor in totaal € 195 miljoen aan bij. Het aandeel dat elk waterschap hieraan bijdraagt is bepaald op basis van oppervlakte beheergebied en inwoneraantal. De bijdrage van Noorderzijvest voor het jaar 2022 bedraagt € 3,0 miljoen.

2. Onderzoeks- en uitvoeringsprogramma Basiseisen Zorgplicht

Het voldoen aan onze Zorgplicht is min of meer een continue proces. Met het opstellen van de veiligheidsrapportage als jaarlijkse activiteit. Maar het betreft ook het oppakken van verbeterpunten naar aanleiding van de beoordeling door de inspectie Leefomgeving en Transport. Uit de eerste beoordeling van de zeedijken op basis van de nieuwe veiligheidsfilosofie volgen potentieel dijkvakken die nauwlettend in de gaten moeten worden gehouden voordat die versterkt worden. Hieraan verbonden (tijdelijke) maatregelen en (geo) technische onderzoeken maken ook deel uit van de zorgplicht. Het resultaat hiervan is input voor komende beoordelingsronde 2023 - 2035. Het reeds beschikbare krediet vullen we aan.

3. Uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid

Om ook voor de meer lange termijn waterveiligheid te kunnen waarborgen, dienen we nu te blijven inzetten op kennisontwikkeling en onderzoek. Het uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid voorziet daar in. Te denken valt aan het ontwikkelen van nieuwe dijkconcepten zoals de Brede Kustzone en het bepalen van de effecten van zeespiegelstijging in de Waddenzee. Deze informatie moet, waar mogelijk, landen in de volgende beoordelingsronde (en eventueel in de rondes daarna). Het uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid is daarmee aanvullend op het Onderzoeks- en uitvoeringsprogramma Basiseisen Zorgplicht.

4. Toetsing 3e ronde en ontwikkeling adaptatie strategie boezem (incl. Lauwersmeer)

Voor de toetsing van de regionale keringen kennen we in samenspraak met de provincie voornamelijk een vaste cyclus van zes jaar. De 3e ronde loopt in principe van 2023 tot en met 2029. Conform ons Waterbeheerplan werken we aan adaptatie strategieën voor onze boezem, hierbij houden we rekening met de nieuwe KNMI-scenario's in 2023. Werkzaamheden die daarbij horen zijn onder andere het actualiseren van het modelinstrumentarium en het ontwikkelen van scenario's.

5. Toetsing beheergebied NBW

Voor wat betreft regionale wateroverlast hebben we vanuit de Waterwet een inspanningsverplichting om te voldoen aan de normen voor regionale wateroverlast; de zogeheten NBW-normen. De laatste beheergebied brede toetsing dateert uit 2009. Conform ons Waterbeheerplan toetsen we daarom in de periode 2024 - 2026 ons watersysteem beheergebied breed. Hierbij houden we rekening met de nieuwe KNMI-klimaatscenario's. Voorafgaand aan de toetsing zelf houden we de huidige aanpak van normering en toetsing tegen het licht. Daarbij willen we onder andere regionale wateroverlast meer in samenhang brengen met andere vormen van wateroverlast, zoals de piekbuien waarmee in de stresssteden in het kader van de Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is gerekend.

6. Freshem

Freshem is een project waarbij een vlakdekkend 3D beeld wordt gemaakt van de zoet-zoutgrens in de ondergrond. Dit wordt gedaan met elektromagnetische metingen vanuit een helikopter die in banen over ons gebied vliegt. Dit levert meer inzicht op in de grenzen van ons zoetwatersysteem. Met deze informatie kunnen antiverziltingsmaatregelen doelgerichter worden ingezet en kunnen zoetwaterbronnen beter beheerd worden. Het project wordt uitgevoerd voor de gehele Nederlandse kustzone waardoor er veel partijen deelnemen. De kosten van dit project voor Noord-Nederland bedragen circa € 5,5 miljoen, waarvan 50% vanuit het Deltafonds gefinancierd wordt. Het aandeel van Noorderzijvest bedraagt naar verwachting maximaal € 200.000. Dit jaar wordt de laatste € 50.000 toegevoegd om op € 200.000 te komen.

7. Ontwikkeling slimmer sturen (voorheen WAM kwantiteit)

Dit project bestaat uit het bouwen van de waterkwantiteitscomponent van het Water Analyse Management (WAM) systeem en het importeren van meteorologische en hydrologische gegevens daarin.

8. Renovatie Gemaal De Waterwolf

Het dak van Het gemaal De Waterwolf moet worden gerenoveerd. Hiervoor is ook een zogenaamde SIM-subsidie verkregen. Dit alles volgens de kaders van het onderhoudsplan van het Gemaal De Waterwolf.

9. Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's)

Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaiapparatuur en overige aanbouwapparatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.

10. Uitvoeringsprogramma peilbesluiten 2022-2027 voorbereidingskosten

Dit betreft kosten voor onderzoek ter voorbereiding van het opstellen van peilbesluiten.

11. Zoet op Zout Lauwersmeer

Zoet op Zout is een project dat voortkomt uit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en grotendeels door het Waddenfonds wordt gefinancierd. Het project richt zich op de ontwikkeling van methoden en technieken waarmee agrariërs in het noorden van het land zich beter kunnen beschermen tegen de oprukkende verzilting. Vanuit het waterschap kijken we met name naar hoe een andere inrichting van het watersysteem de zoetwaterbeschikbaarheid ten behoeve van de landbouw kan zekerstellen en tegelijk de watervraag vermindert.

12. Kaderrichtlijn Water maatregelen Eelderdiep (N)

Dit project betreft de bundeling van de projecten: Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep, Habitat Flora in de beek en Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel. Hiervoor is aanvullend budget nodig om aan subsidievoorwaarden te kunnen voldoen. Deze subsidie zat niet in de oorspronkelijke raming, hierdoor nagenoeg budget neutraal.

13. Vermindering Landbouwemissie (bijdrage Noorderzijvest aan DAW)(N)

Deze extra Deltaplan Agrarisch Waterbeheer besteding komt voort uit extra subsidie ontvangsten. Er wordt meer subsidie ontvangen dan initieel verwacht en er wordt nog een extra subsidie aanvraag gedaan.

14. Renovatie rioolgemalen fase 5 vanaf 2024

In iedere fase worden 5 gemalen aangepakt, met dit project start een nieuwe cyclus.

15. Revisie en vervanging leidingen

Met dit project worden de leidingen van diverse zuiveringskringen onderhouden, gereviseerd en vervangen.

16. Vervanging leidingen

Met dit budget worden de voorbereidingen getroffen voor toekomstige vervanging van leidingen.

17. Meetapparatuur lachgas en methaangas

In het kader van klimaatneutraliteit investeren we in meetapparatuur, zodat we onze broeikas gasemissie van lachgas en methaan uit onze installaties verder in kaart brengen.

18. Verkiezingen 2027

Op grond van landelijke afspraken wordt vanaf 2019 jaarlijks een bedrag in de begroting/ meerjarenraming gereserveerd voor een bijdrage in de kosten aan de gemeenten voor het organiseren van de verkiezingen in 2027.

19. Datagedreven werken

Dit betreft een project in het kader van digitaal en datagedreven transformeren, dat onderdeel is van alle ontwikkelsporen organisatieontwikkeling.

20. Huisvesting (uitvoering)

Dit project is opgevoerd voor het waterschapshuis (inmiddels 20 jaar oud) om de komende jaren te kunnen verduurzamen, onderhouden en verbeteren.

21. Teams hardware

In 2020 startte de voorbereidingen van hybride werken. Daarvoor is hardware aangeschaft die in 2025 moet worden vervangen.

Bijlage 2: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten

Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2022	Jaarplan 2021	Rekening 2020	Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2022	Jaarplan 2021	Rekening 2020
401	Rentelasten	3.828	3.849	3.998	800	Rentebaten	150	144	137
402	Afschrijvingen	20.758	20.835	20.160	810	Dividenden	750	500	1.190
	sub-totaal kapitaallasten	24.586	24.684	24.158	820	Baten personeelskosten	362	799	1.367
410	Sal. huidig pers. en bestuurders	20.922	20.174	19.198	830	Opbrengst werken voor derden	11.577	12.372	12.144
411	Uitk. voormalig pers. en best.	308	416	326	840	Opbrengst eigendommen	69	54	160
412	Sociale lasten	6.248	5.659	5.144	850	Waterschapsbelastingen	73.490	70.595	70.175
413	Overige personeelskosten	1.434	1.822	1.442	860	Bijdragen van derden	246	207	537
414	Personeel van derden	1.050	950	2.039	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	265	347	564
	sub-totaal personeelskosten	29.962	29.020	28.149	880	Onttrekkingen aan reserves	98	96	2.465
420	Gebruiksgoederen	1.084	1.123	1.364	890	Doorberekeningen aan projecten	3.010	2.989	2.522
421	Verbruiksgoederen	4.769	5.258	5.234		Onttrekking reserves tbv tarieven	1.575	1.920	
422	Energie en water	3.671	3.803	3.882					
423	Huren, pachten en rechten	739	732	689					
424	Verzekeringen	424	389	423					
425	Belastingen	183	178	170					
426	Onderhoud door derden	10.248	9.604	8.601					
427	Ovg diensten door -/bijdr. aan derden	15.856	15.223	15.097					
	sub-totaal goederen en diensten	36.974	36.310	35.460					
460	Toevoegingen aan voorzieningen	61		431					
440	Onvoorzien	10	10						
451	Betalingsverschillen								
	Nagekomen lasten								
	Voordeelig resultaat			3.062					
	Totaal generaal	91.593	90.024	91.261		Totaal generaal	91.593	90.024	91.261

Bijlage 3: Kostenverdeelstaat / verdeling netto lasten

KOSTEN - EN OPBRENGSTENVERDEELSTAAT JAARPLAN 2022 in € 1.000					
Kosten- en opbrengstsoorten	1. Veilig leven met water	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Organisatie & omgeving	2022
LASTEN					
40 Kapitaallasten	6.733	8.203	8.222	1.427	24.586
41 Personeelskosten	3.659	8.857	5.198	12.248	29.962
42 Goederen en diensten	965	9.950	15.920	10.140	36.974
43 Toevoegingen voorz.	-	-	-	61	61
44 Onvoorzien	-	-	-	10	10
46 Toevoegingen voorz.	-	-	-	1	1
Totaal Lasten	11.357	27.010	29.340	23.887	91.593
BATEN					
80 Rentebaten	-	-	-	150	150
81 Dividenden	-	-	-	750	750
82 Baten Personeelslasten	292	-	-	70	362
83 Opbr. werken voor derden	32	829	10.690	26	11.577
84 Opbrengst eigendommen	-	-	18	51	69
86 Bijdragen van derden	78	164	-	3	246
87 Onttrekkingen voorziening	-	-	-	265	265
88 Onttrekking reserves	58	40	-	-	98
89 Geactiveerde lasten	155	2.501	354	-	3.010
Totaal Baten	616	3.534	11.062	1.316	16.527
Te dekken	10.741	23.476	18.278	22.571	75.006

VERDELING SALDOKOSTEN PER PROGRAMMA NAAR TAAK					
in € 1.000	1. Veilig leven met water	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Organisatie & omgeving	Saldo
Watersysteem	10.710	23.302	73	12.164	46.249
Zuiveren	32	174	18.205	10.406	28.817
Totaal	10.742	23.476	18.278	22.570	75.066

Waterschap NOORDERZIJLVEST

